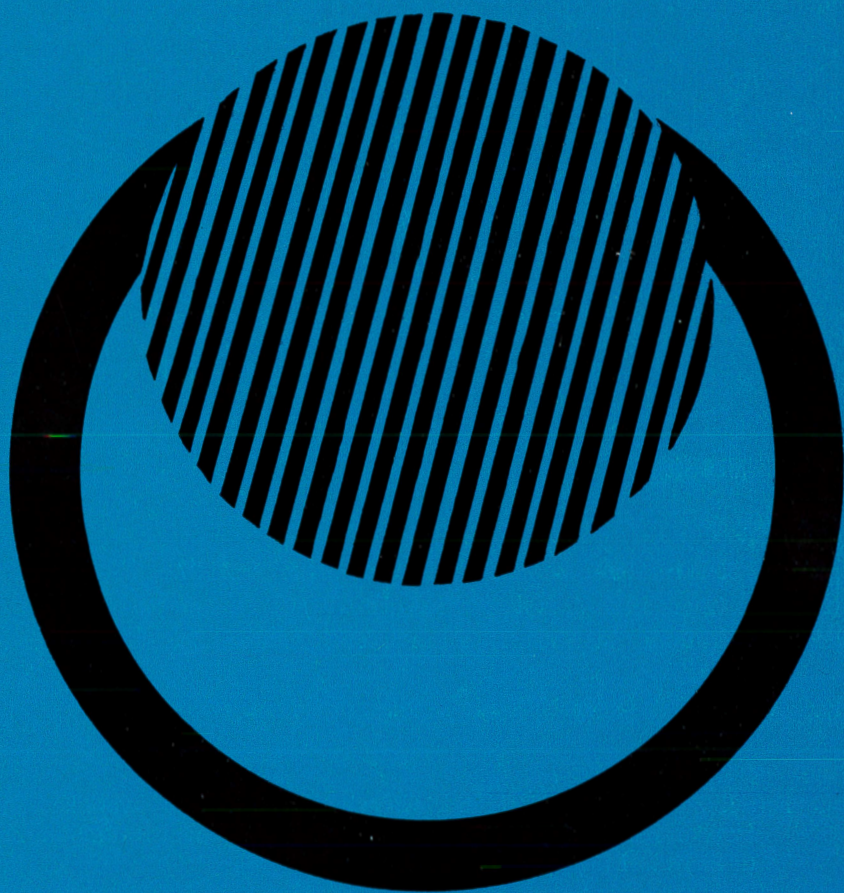

Katsaus

KULTTUURIKESKUS
KRIITTINEN KORKEAKOULU

3•1973

• KULTTUURI • POLITIIKKA • TALOUS •

KATSAUS

Julkaisija: Kulttuurikeskus Kriittisen Korkeakoulun kannatusyhdistys ry.

Toimittajat:

Raimo Ruottu (päätoimittaja), Karistimentie 3 C 25,

00920 Helsinki 92, puhelin 337 962

Osmo Jokinen (toimitussihteeri), Risto Rytin tie 28 C 28,

00570 Helsinki 57, puhelin 687 892

Toimitusneuvosto: kannatusyhdistyksen johtokunta

Tilaukset: KATSAUS sisältyy kannatusyhdistyksen jäsenmaksuun:

opiskelijat 10 mk/vuosi

muut 15 mk/vuosi

*Jäsenmaksukortteja saa Kriittisen Korkeakoulun toimistosta, Lehtikuusentie
6, 00270 Helsinki 27, tai toimittajilta.*

Maksun voi suorittaa postisäilytyslaskulla 71556-0.

Kuusi numeroa vuodessa

Ensimmäinen vuosikerta

KULTTUURIKESKUS KRIITTINEN KORKEAKOULU

Perustettu 1968

Osoite: Rudolf Steiner -koulu, Lehtikuusentie 6, 00270 Helsinki 27

Puhelin 410 141 (maanantaisin ja tiistaisin klo 18—19)

Sihteerit: Raimo Ruottu (pääsihteeri), Tuire Sulonen, Raimo Söder, Risto Suurla

Kulttuurikeskus Kriittisen Korkeakoulun kannatusyhdistys ry.

Johtokunta: pj. Reijo Wilenius

jäsenet: Ilkka-Christian Björklund, Kalevi Kivistö, Pentti Malaska, Antti-
Veikko Perheentupa, Kyösti Pulliainen (vpj.), Jussi Raumolin, Kyös-
ti Skyttä, Martti Tuomola

Sihteeri: Marjaleena Ruottu, Karistimentie 3 C 25,

00920 Helsinki 92, puhelin 337 962

Pääkirjoitus

Tärkeimpien luonnonvarojen ehtyminen ja ympäristön saastuminen huolestuttaa nykyään jokaista aikaansa seuraavaa kansalaista. Kaikkialla maailmassa pyritään kiireesti kehittämään uutta teknologiaa saastumisen kasvun vähentämiseksi ja luonnonvarojen tehokkaammaksi hyödyntämiseksi, ts. ihmisen luontoon kohdistaman paineen vähentämiseksi. Koska tärkeimmät luonnonvaramme riittänevät vielä muutamaksi vuosikymmeneksi, uskovat optimistisimmat, että sinä aikana teknologia kehittyy riittävästi ratkaisuun uhkaavat vaarat.

Vaikka ihmisten ekologinen tietoisuus on huomasti kasvanut viime vuosina, päähuomio on kiinnitetty materiaalsen hyvinvoinnin edellytysten säilyttämisyhtymisiin ja näiden edellytysten parantamiseen. On selvää, että hyvinvointi riippuu käytettävissä olevien hyödykkeiden määrästä, laadusta, käytöstä ja jakaumasta, mutta tämä ei yksin riitä. Materiaalsen perustan ohella ja rinnalla ihmisten hyvinvointia määrää keskeisesti heidän suhteensa toisiin ihmisiin ja lähiympäristöönsä.

Ajalleamme on ominaista kiihtyvä kilpailu ihmisten, yritysten ja kansojen välillä, mihin on liittynyt kasvu- ja tehokkuusnäkökohtien määräävä asema talous- ja yhteiskuntapolitiikassa. Sen seurauksena on ollut voimakas keskittyminen ja kaupungistuminen, yhä nopeampi yhteiskuntien sosiaalisen ja taloudellisen rakenteen muutos. Tämä muutos on aiheuttanut vakavia sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia muutoksen pyörteissä avuttomina riepoteille ihmisille.

Joskin nykyinen kasvupolitiikka on auttamattomasti ajautumassa umpikujaan lähi-

vuosikymmeninä, yhteiskuntiemme keskeiset ongelmat eivät ole yksinomaan pitkän tähtäimen kysymyksiä. Rikollisuuden, väkivallan, huumeiden ja lääkkeiden väärinkäytön sekä muiden sosiaalisten ongelmien voimakas lisääntyminen kuuluu jokapäiväiseen elämäämme. Ne ovat kasvupolitiikan lieveilmiönä eittämätön osa nykyistä taloudellista ja yhteiskunnallista kehitystä ja sellaisina osoittavat sosiaalisen ympäristömme huolestuttavaa vaurioitumista.

On ilmeistä, että jotain on perinjuurin vialla tässä kasvuhakuisessa yhteiskunnassa. Ekologiset ongelmat ovat jo nyt vakavia ja kehittymässä tuhoisemmiksi. Uudistuva teknologia saattaa siirtää välttämättömiä, tasapainoisempaan talous- ja yhteiskuntajärjestelmään tähtääviä ratkaisuja tuonnemmaksi, mutta teknologialla ei korjata sosiaalisen ympäristömme vaurioitumista. Sen sijaan teknologian liiallinen tyrkyttäminen aivan ilmeisesti on omiaan vahingoittamaan jo ennestään vääristyneitä sosiaalisia suhteitamme.

Kevään aikana pyrittiin Kriittisen Korkeakoulun "Sosiaalisen ympäristömme vaurioituminen" -sarjassa tarkastelemaan ongelman eri aspekteja. Sarjan alustukset ja keskustelut muodostavat tämän lehden pääsisällön. Esityksistä käy ilmi, että olemme jo varsin pitkällä ns. kehityksen harhapoluilla. Uusien ratkaisujen löytäminen ei ole se varsinainen ongelma, vaan sitoutumisemme nykyiseen kehitykseen siten, että useimmat ihmiset pitävät sen jatkamista itsestään selvänä. Muutoksen merkkejä on kuitenkin ilmassa.

OJ & RR

Reijo Wilenius

FILOSOFIAN AJANKOHTAISISTA TEHTÄVISTÄ

Kerrotaan, että Kauppakorkeakoulun eteissä nuori ylioppilas uskalsi kerran huomauttaa kunnianarvoiselle professorille, että tällä oli tohtorinhattu väärin päin päässä. Kultainen seppel osoitti taaksepäin. Närkästyntynyt professori tokaisi: »Mistäs herra luulee tietävänsä, mihin päin minä olen menossa?»

Tämä sattui joskus 60-luvun alussa. Sen jälkeen on opiskelijoissa yhä vahvistunut epäily, että akateemisten isien kultaiset sepeleet sojottavat taaksepäin. Tieteen yhteisön kotirauha on särkynyt. Kysymys tässä ajoittain kiivaassa keskustelussa lienee pohjaltaan juuri siitä, mihin suuntaan tiede on menossa.

Tiedon pirstoutuminen ja etäytyminen käytännöstä

Tieteen nykytilassa pistää silmään kaksi piirrettä, jotka ovat sidoksissa toisiinsa ja joihin tyytymättömyys paljolti kohdistuu. Toisaalta *tiedon pirstoutuminen* yhä useamiksi osa-alueiksi ja edelleen niiden osiksi, rannattomaksi tiedon palasten mosaiikiksi,

josta on yhä vaikeampi tavoittaa kokonaisuuksia. Tässä tilanteessa syntyy ilmiö, jota J. Hintikka on nimittänyt tiedolliseksi vieraantumiseksi, kyvyttömyydeksi juurtua tiedon maailmaan kokonaisuutena. Tämä pirstoutuminen näyttää olevan yhteydessä siihen tieteen metodologiaan, jota sanotaan positivistiseksi ja jota viime aikoina on alettu kovin kritikoida. Sen perusedellytyksiä on maailman hajoittaminen erillisiksi informaatioyksiköiksi, 'tosiasioiksi', jotka ovat loogisesti riippumattomia ja joiden välillä valitsee satunnaisia yhteyksiä. Yhteydet tiedon ja todellisuuden eri alojen välillä jäävät saavuttamatta.

Toinen piirre on tämän pirstoutuneen *tiedon etäytyminen käytännöstä* tai sen rajoittuminen koskemaan vain pieniä käytännön osaongelmia. Tämä on johdonmukainen seuraus käytetystä metodologiasta. Samaa aikaan laaja-alaiset käytännön tehtävät ja ongelmat, joita kulttuurinen, tekninen ja sosiaalinen kehitys asettaa, esim. luonnon saastuminen, kasvatus- ja koulutusjärjestelmän kehitysviivästymät ja yhteiskunnallisen vallan sekä muiden etujen kasautuminen, jäävät vaille tieteellistä selvitystä. Syyttä ei tieteen yhteisöön kohdistu uudistusvaatimuksia, jotka kuitenkin purkautuvat pääasiassa hallinnon uudistukseen. Tosin suunniteltu tutkinnonuudistus tahtoo tarttua

juuri tiedon pirstoutumiseen ja etäytymiseen käytännöstä. Mutta väittäisin, että tämän kehityksen syvempiä syitä tiedonkäsitteemme perusteissa ei ole vielä tiedostettu.

Saman kaltaisia huomioita voidaan tehdä filosofian tilasta. Sekin on hajautunut lähes lukemattomiin erillisiin aloihin, joita ovat esim. tieto-oppi, tieteenfilosofia, tieteentoria, tieteen yleinen menetelmäoppi jne. Niiden piirissä tehdään yhä kapenevilla saroilla uurasta tutkimustyötä. Sikäli kuin filosofiaan kohdistuu vielä perinteellinen odotus, että se pystyisi luomaan kokoavia käsitteitä ja käsityksiä tiedon ja todellisuuden aloista ja niiden yhteyksistä, tuottaa nykyfilosofia ennen pitkää harrastajalleen pettymyksen. Kommunikaatio filosofian — kuten tieteen — eri alojen välillä on heikko. Tämä ilmenee usein kansainvälisissä filosofikokouksissa, joissa jopa samoin ajattelevien on vaikea ymmärtää toisiaan. Lisäksi vallitsee filosofisten koulukuntien välillä ajoittain kiivas sota, jossa ei herjoja säästetä. Sotaa ei käydä vain kolmen valtasuuntauksen, analyttisen, hermeneuttisen ja marxilaisen filosofian välillä vaan myös niiden sisällä. Tällä on usein alkeellisia valtataistelun piirteitä, jossa taistellaan filosofian harvoista virkapaikoista.

Ymmärtävään keskusteluun

Siksi näen filosofian ensimmäiseksi ajankohtaiseksi tehtäväksi, että sen *omassa* piirissä tieten tahtoen pyritään ymmärtävään keskusteluun eri suuntausten välillä. Esikuvana voivat toimia eräät keskiajan skolastikot, jotka kirjoituksissaan syventyivät niin huolellisesti väittelykumppanin käsityksiin, paneutuivat siinä määrin toisen esittämiin argumentteihin, että on usein vaikea niistä erottaa heidän omia käsityksiään. Ajattelen esim. Tuomas Akvinolaisen argumentaatiota. Elleivät filosofit opi paremmin kuuntelemaan ja ymmärtämään toistensa puhetta, miten heidän voidaan odottaa ymmärtävän tieteen kieltä sen eri aloilla? — Viime aikoina on filosofinen keskustelu Suomessa yltänyt jopa tähänastisiin pohjalukemiin. Se on ollut paljolti aatteellista ammuntaa sanan sotilaallisessa ja eläimellisessä merkityksessä. Opinkappaleet sinkoilevat ampumahautojen välillä. Poliittisesti innoittunut opiskelijaliike ei ole tähän kehitykseen osaton, vaan kantaa oman kortensa koulukuntien soitaan. Viimeistä muotia on leimata vastapuo-

li fasistiksi. Vastapuolelta kiistetään ylipäänsä kyky rationaaliseen ajatteluun. Kovin vahvoille ei tässä taistelun tuoksina jaa filosofian alkuperäinen kreikkalainen motiivi, viisauden rakkaus.

Kuitenkin eri suuntauksilla olisi paljon annettavana toisilleen, jos ne luopuisivat jyrkästä hegemoniavaateesta. Yksinkertaistaen voi väittää, että kukin niistä on osoittautunut hedelmälliseksi jonkin kohteen selvittämisessä: analyttinen filosofia tieteen metodologian, hermeneuttinen filosofia tietoisuuden ja toiminnan yleisen rakenteen ja marxilainen filosofia yhteiskunnan tarkastelussa. Kaikki ne nähdäkseni tarvitsevat oivalluksia toisiltaan. On kohtalokasta filosofian kehitykselle, jos muodostuu suljettuja kieliä, joista puuttuu hermeneuttikkojen korostama kielien huokoisuus, kyky jatkuvasti kehittää omaa sanastoa ja kieliooppia; ne sulkeutuvat muilta kieliltä, ja suljetussa kielessä yksilö menettää identiteettinsä, minuutensa.

Uusia tutkimusotteita

Toinen ajankohtainen tehtävä, joka kuuluu lähinnä tieteenfilosofian alaan, koskee tieteellisen toiminnan yleistä rakennetta ja sen suhdetta yhteiskuntaan. Tieteenfilosofia on pyrkinyt löytämään sen varsinaisen viisasten kiven, kaikille tieteille yhteisen menetelmän, jota on koulukuntien taistelussa tavoiteltu viime vuosisadan lopun 'metodiriidasta' lähtien. Suunnaton älyllinen tyhjäkäynti tapahtuu tässä tarkoituksessa yleisen metodologian ja logiikan alalla. Siitä ei tiede ole paljon kostunut, eikä liioin yhteiskunta. Viime aikoina on herännyt karmea epäily, että suuri osa tieteellistä ja filosofista työtä on vain älyllistä tyhjäkäyntiä, taitoluistelua liukkaalla, kitkattomalla jäällä.

Tieteenfilosofian olisi enemmän selvitettävä mitä tutkijat tosiasiaa tekevät, mitkä ovat käytössä olevat tieteelliset lähestymistavat, niiden käsitteelliset lähtökohdat ja tiedolliset intressit, mikä on tieteen tekemisen tarkoitus tai tarkoitukset (muut kuin akateemisten oppiarvojen saavuttaminen). Tämä näkemys tieteenfilosofian tehtävästä ei kiellä filosofialta luovaa toimintaa, sillä sen tehtäviin kuuluu myös pyrkiä selvittämään ja kehittämään uusien tieteellisten lähestymistapojen perusteita, ehkä ennen kaikkea nykyistä positivistista metodologiaa täydentäviä tieteellisiä otteita.

En luule lukevani väärin ajan merkkejä kun väitän, että tällä vuosikymmenellä murtautuu esiin uusia tutkimusotteita, joilla saat-
taa olla suuri käytännöllinen kantavuus. Tarvitaan älyllistä rohkeutta astua ulos ns. akateemisen normaalitieteen säännöistä ja rituaaleista. Yhteiskunnallinen ja inhimillinen kysyntä kohdistuu kokoaviin, yhteistieteellisiin tarkasteluihin, jotka eivät suuntaudu vain triviaalisiin osaongelmiin. Tämän suuntaiseen kehitykseen on vaikuttanut Marxin pääseminen siitä häkistä, jossa häntä länsimailla on sadan vuoden ajan pidetty. Enustan, että ennen pitkää tulee häkistä esille myös kerettiläinen Steiner, jolla olisi paljon annettavaa esim. tieteen teorian ja kasvatuksen teorian alalla. On suorastaan ihailtavaa, miten pitkään normaalitiede pystyy puolustautumaan uusia hedelmällisiä oivalluksia vastaan.

Tieteen ja yhteiskunnan suhde

Ehkä polttavin ajankohtainen tehtävä on *tieteen ja yhteiskunnan suhteen* analyysi. Lie-
nee turha riidellä siitä, onko tämä kysymys tieteenfilosofian, yhteiskuntafilosofian vai tiedonsosiologian heiniä. Alussa väitin, että tieteen yhteisö on paljolti vieraantunut niistä suurista ongelmista, jotka muuta ihmiskuntaa tällä hetkellä vaivaavat. Tästä tiedon ja toiminnan eriytymisestä varoitti jo aikoinaan Rousseau suuressa tuomionjulistuksessaan länsimaista kulttuuria vastaan. On syntynyt ns. akateeminen normaalitiede, josta voidaan sanoa, että sen piirissä tutkijat kirjoittavat tutkijoille tutkijoiden ongelmista. Siten syntyy akateemisen tieteen kehäliike, joka takaa tieteen nopean kasvun ja kehityksen, josta on ennustettu, että tutkimusten volyymi saavuttaa ennen pitkää maapallon volyymin.

Toisaalta ovat myös hämärtyneet luovan tieteellisen toiminnan yhteiskunnalliset edellytykset, se että luova tieteellinen työ vaatii tietyn riippumattomuuden suhteessa vallanpitajiin. "Älyllisen tarpeen tulee saada itse määritellä itsensä", väittää Ahmavaara. Toisaalta tätä vapautta on käytetty väärin, nukkumiseen ohi ajan ongelmien. Kirjassa 'Tietoisuus ja yhteiskunta' (1972) olen viitanut siihen, että tätä vapautta on toistaiseksi ollut vain tieteen hierarkian huipulla, jossa professori hallitsee läänitystään. Jaakko Hintikan erään huomautuksen mukaan tieteen

yhteisö ei vielä ole siirtynyt edes feodaalisesta järjestelmästä vapaan kilpailun järjestelmään.

Filosofian, tieteen ja käytännön ygy-sopimus

Lopuksi on todettava, että viime aikoina on selvästi alkanut *käytännöllisen filosofian*, ennen muuta *yhteiskuntafilosofian*, elpyminen. Tällä renessanssilla on yhteiskunnallinen taustansa. Ihmiskunta on vähin erin ja vaivalloisesti siirtymässä tietoiseen, suunnitelmallisen toiminnan vaiheeseen. Aristoteleen vanha ajatus 'tieteellisestä ihmisestä', joka toimii tietoisien harkinnan pohjalta eikä sokeasta virikkeestä, on alkanut toteutua. Filosofia voi kantaa oman osansa tähän kehitykseen. Viime aikoina kehittyneitä filosofian aloja on toiminnan yleinen teoria, teon filosofia. Sen mukaan inhimillinen toiminta on nähtävä yleiseltä rakenteeltaan käytännöllisenä päättelynä (praktisena syllogismina), joka lähtee toiminnan päämäärän tai tavoitteen selvittämisestä, etenee toiminnan tilanteen (eli toiminnan kannalta relevantin maailmantilan) analyysiin ja siitä toiminnan keinojen tai menetelmien harkinnan kautta tekoon.

Käytännöllisen filosofian tehtäväksi näyttää lankeavan — paitsi toiminnan yleisen rakenteen tutkiminen — toiminnan päämäärien analyysi, ehkä myös keskustelu keinojen valinnan perusteista. Tältä näkökannalta näyttävät elpävän niin etiikka, yhteiskuntafilosofia kuin kasvatuksen filosofia, ylipäänsä kaikkien inhimillisen toiminnan alojen filosofinen analyysi. Esim. yhteiskuntafilosofian eräänä tehtävänä on yhteiskunnan päämääräjärjestelmien analyysi. Tässä keskustelussa näyttää selkeytyvän myös tieteen tehtävä inhimillisen toiminnan ja yhteiskunnallisen käytännön kokonaisuudessa. Tieteen tehtävänä on selvittää ne lainmukaisuudet, jotka vallitsevat toiminnan tilanteessa, siinä maailmantilassa, jossa toiminta tapahtuu, ja laatia niiden pohjalta ennusteita, samoin kuin selvittää inhimillisen toiminnan maailmantilassa aiheuttamat tosiasialliset muutokset.

Siten filosofia, tiede ja käytäntö on tuomittu kolmiliittoon, ystävyys-, yhteistyö- ja avunantosopimukseen keskenään. Filosofeille tämä sopimus lupaa täystyöllisyyttä pitkiksi ajoiksi eteenpäin. Tällä hetkellä vallitsee valitettavasti vielä sopimukseton tila. □

PERHETTÄ HAJOTTAVAT YHTEISKUNNALLISET TEKIJÄT

Alustus 19. 3. 1973

Perhettä hajottavia ovat kaikki sellaiset yhteiskunnalliset tekijät, jotka häiritsevät yhtä tai useampaa seuraavista suhteista:

- A) äiti-lapsi suhde
- B) isä-lapsi suhde
- C) avioliitto eli naisen ja miehen välinen suhde

Häiritseviä yhteiskunnallisia tekijöitä voivat olla:

- 1) sellainen tuotanto- ja talouselämä
- 2) sellainen poliittinen ilmapiiri
- 3) sellainen koulutuksellinen ja sivistyksellinen ilmapiiri
- 4) sellainen yleinen emotionaalinen ilmapiiri
- 5) sellainen asuntopoliitikka
- 6) sellainen lainsäädäntö

joka ei suojele mainittua kolmea suhdetta tai jopa suosii niiden rikkoutumista.

Perhettä hajottavia yksilöllisiä tekijöitä taas ovat ne äidin ja isän epäedullisesta varhaislapsuudesta johtuvat vaikutukset jotka vakavasti häiritsisivät perhesuhteita siinäkin tapauksessa että yhteiskunnalliset olosuhteet olisivat ihanteelliset.

Useissa tapauksissa on suoralta kädeltä hyvin vaikea sanoa ovatko jonkin nimenomaisen perheen hajottaneet tekijät yhteiskunnallisia vai yksilöllisiä koska ihmisillä on usein taipumus etsiä vaikeuksiensa syitä kaikkialta muualta kuin omasta varhaislapsuudestaan ja koska sitäpaitsi yhteiskunnalliset ja yksilölliset tekijät useimmiten vaikuttavat yhdessä siten että niiden erottaminen on äärimmäisen vaikeaa. Joku henkilö voi esimerkiksi olla yhteiskunnallisesti katsoen tukalassa tilanteessa mutta lopullisesti se, ettei hän tästä tilanteesta selviä voikin johtua siitä että hän varhaislapsuutensa häiriöiden takia ei ole emotionaalisesti tai itsetunnoltaan tai minuudeltaan riittävän vahvaa tekoa. Eri ihmiset ottavat samatkin asiat aivan eri tavalla kuten tiedämme siitäkin että suurten kulkutautien raivotessa kaikki ihmiset eivät suinkaan sairastu vaikka basillit ja virukset käy-

vätkin kaikkien kimppuun. Kymmenen kilometrin juoksu on rankkaa jokaiselle mutta vain se läikähtyy jonka kunto ei kestä.

Nykyaikainen elämänympäristö yhteiskuntineen kaikkineen on toistaiseksi jokaisessa maapallomme maassa ihmisen kannalta rankkaa ja enemmän tai vähemmän epäedullinen. Mutta niin epäedullinen ei ihmisen elämänympäristö ole koskaan etteikö se tulisi vielä monta kertaa pahemmaksi sen takia että asianomaisen henkilön fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset järjestelmät ovat epäedullisten lapsuusajan olosuhteiden seurauksena vammautuneet.

Perhe perustana

Jos talouselämässä, politiikassa, koulutuksessa, lainsäädännössä tai asuntotuotannossa ei aseteta peruskriteeriksi yksilöitten onnellisuutta ja lajikehitystä, niissä ei tällöin myöskään oteta huomioon perhettä sellaisena biologisena suhdejärjestelmänä jonka vaurioittaminen ilman muuta ja kaikissa mahdollisissa yhteiskuntamuodoissa vaurioittaa myös ihmistä. Vain hyvä perhe voi tarjota ihmislapselle optimaalisen kehitysympäristön aivan samaan tapaan kuin vain äidinmaito on ensimmäisten elinkuukausien aikana ihmisvauvan ravintofysiologisesti paras mahdollinen ravinto. Kuten vain äidinmaito sisältää oikeassa suhteessa kaikkia niitä aineita joita ihmisvauva tarvitsee, samoin vain hyvä perhe sisältää oikeassa suhteessa kaiken sen mitä ihmislapsi kehittyäkseen tarvitsee muuta kuin ruokaa, juomaa, vaatteita ja suojaisan asunon. Lukuisista yrityksistä huolimatta äidinmaidolle ei ole löydetty riittävän hyvää korviketta; ja lukuisista yrityksistä huolimatta myöskään ihmisperheelle ei ole löydetty riittävän hyvää korviketta. Ihmislapsen paras mahdollinen päivähoitojärjestelmä on oma hyvä perhe ja kaikkia muita järjestelmiä on pidettävä hätäapujärjestelminä joita käytetään silloin kun lapselle ei pystytä järjestämään hyvää omaa perhettä.

Vastasyntyneen ihmislapsen kaikki synnynäiset potentiaaliset kehitysjärjestelmät edellyttävät nimittäin hyvää perhettä eli toisin

sanoen sellaista kehittyntä ja kypsää äitiä ja isää joilla on sekä halua, aikaa että kykyä asettaa vastasyntynyt ihmislapsi kaiken toimintansa ylimmäiseksi sanelijaksi niin kauan kuin lapsi heitä tarvitsee. Sinä suhteellisen lyhyenä, joskin useimpiin eläinlajeihin verraten pitkänä kautena jonka ihmislapsi ja ihmisnuori vanhempiaan tarvitsee, ei vanhemmilla tule olla muita valtiaita, jumalia tai herroja kuin lapsensa. Tätä ehdotonta vaatimusta vastaan protestoidaan nykyäänkin hyvin ankarasti koska useimmat meistä ovat tulleet hankkineeksi lapsia sellaisissa elämäntilanteissa, joissa heillä ei ole juuri ollut enempää halua, kykyä kuin aikaakaan asettaa lasta keskipisteesi.

On erityisen tarpeellista tähdentää että vastasyntyneen ihmislapsen perheodotuksissa on kysymys biologisista, lajityypillisistä, myötäsyttyisistä odotuksista aivan samoin kuin vastasyntynyt vauva myötäsyttyisesti edellyttää äidinmaitoa parhaana mahdollisena ravintonaan. Ihmisvauva ei "odota" saavansa äidinmaitoa siksi että jokin lääkäri on vauvalle kertonut sen olevan oikein terveellistä tai koska vauva näkee joidenkin muittenkin vauvojen saavan äidinmaitoa. Samoin vastasyntynyt ihmislapsi ei edellytä perhettä kehitysympäristökseen siksi että jotkin yhteiskunnallisesti määräävät tahot ovat selittäneet perheen olevan hyödyllisen. Isätön lapsi ei vastoin usein ilmaistua käsitystä kärsi isän puutteesta suinkaan sen takia että "kaikilla muillakin lapsilla on isä". Ihmislapsen biologiset, geneettisesti ohjelmoituneet odotukset eivät ole mitään tilastollisia opittuja odotuksia siinä mielessä että ihmislapsi tuntisi hyväksi sen mikä tilastollisen keskimääräisesti ottaen on kussakin yhteiskunnassa käytäntönä. Ihmislapsen geneettisesti ohjelmoituneet perheodotukset ovat ehdottomia siinä mielessä että aina jos perhe joiltain osin on vaurioitunut tai puuttuu myös ihmislapsen moninaiset kehitysjärjestelmät vammautuvat joko lievästi tai vaikeasti siitä riippuen missä iässä ja kehitysvaiheessa perheen vaurioituminen lapseen osuu.

Äiti-lapsi-suhde

Ihmislapsen tulevan kehityksen, terveyden ja onnellisuuden kannalta tuhoisimmat ovat äiti-lapsi-suhteessa esiintyvät häiriöt kahtena ensimmäisenä elinvuotena. Vastaavasti siis tuhoisimpia ovat ne yhteiskunnalliset ja yk-

sälliset perhettä hajottavat tekijät jotka häiritsevät kahtena ensimmäisenä elinvuotena muotoutuvaa äiti-lapsi-suhdetta. Äidin merkityksen korostamisessa ei siis suinkaan ole kysymys miesten halusta vapautua vastuusta vaan kysymys on siitä että vaarallisinta on häiritä äiti-lapsi-suhdetta ihmiselämän alussa.

Äiti-lapsen suhteen varhainen häiriintyminen voi johtua joko äidin tietämättömyydestä tai äidin oman varhaislapsuuden häiriöistä. Lisäksi se voi johtua siitä että maan taloudellinen ja poliittinen elämä ei ole ihmiskeskeinen vaan estää äitejä olemasta vauvojensa kanssa niin kauan ja niin rauhassa että hyvä äiti-lapsi-suhde pääsee muotoutumaan. Jos taloudellisten syitten tai poliittisten ideologioitten takia savustetaan tai painostetaan äidit eroon vauvoistaan tuntikausiksi jo silloin kun vauvat ovat vasta muutaman kuukauden tai jopa muutaman viikon ikäisiä, on kysymyksessä sellaiset perhettä hajottavat yhteiskunnalliset tekijät joiden vaikutus on ihmisen kannalta äärimmäisen tuhoisa.

Äiti-lapsi-suhteen varhainen häiriintyminen voi johtua myös isän tietämättömyydestä tai isän varhaislapsuuden kehityshäiriöistä siten ettei isä perheessä salli äidin kokonaan omistautua vauvalleen vaan vaatii esimerkiksi äidin omaan käyttöönsä pyrkien olemaan perheen keskipiste. Isän kautta joskaan ei isän aiheuttamana häiriö voi kuitenkin tulla myös siten että taloudelliset ja yleiset yhteiskuntapoliittiset tekijät eivät salli vastasyntyneen lapsen isän riittävän rauhassa keskittyä isän ammatin hoitamiseen vaan isän on perheen taloudellisen puolen ylläpitämiseksi uhrattava lähes kaikki liikenevä energia niin ettei perheen jokapäiväiseen yhdessäoloon liikene muuta kuin erittäin väsynyt, hermostunut ja taloudellisen paineen rasittama isä.

Kehityskykyinen äiti, joka asuntopulan takia joutuu elämään vauvansa kanssa yksiossa vilkasliikenteisen kadun varrella ja jonka mies saa epäonnistuneen yhteiskuntapolitiikan ansiosta kuluttaa kaiken tarmonsaa ja aikansakin metsästävässä rahaa perheen elatukseksi, on tekemisissä sekä itsensä, lapsensa että miehensä kannalta erittäin vaarallisten perhettä hajottavien yhteiskunnallisten tekijöitten kanssa. Yhtä destruktiivinen perheen ja ihmisen kannalta on tilanne jossa vastasyntyneen ihmisvauvan isä on temmattu esimerkiksi sotaan ja siis pois siltä isän ja avio-

miehen paikalta joka hänellä on jokapäiväisen elämän käytännössä ja alati vaihtuvassa tilanteessa.

Tuhoisaa on lainsäädäntö joka ei takaa äidille oikeutta olla riittävän kauan ja riittävän hyvin äitinä.

Lapsikeskeinen perhe-elämä

Lyhyesti sanottuna kaikki sellaiset yhteiskunnalliset tekijät ovat perhettä hajottavia tekijöitä jotka eivät salli äidin ja isän elää jatkuvasti kehittyvää lapsikeskeistä perhe-elämää. Ja nämä tekijät ovat sitä tuhoisampia mitä pienemmästä lapsesta on kysymys. Oleellista on myös että kohdistuivatpa häiritsevät tekijät mihin tahansa kolmesta alus- mainitusta suhteesta, koko perhesuhteiden järjestelmä häiriintyy. Hyvää isä-lapsi suhdetta ei kehity jos avioliitto on sekaisin. Hyvää avioliittoa ei kehity jos hyvää isä-lapsi suhdetta ei pääse kehittymään. (Parhaan mahdollisen isä-lapsi-suhteen kehittyminen on hyvin vaikeaa jos isä esimerkiksi syystä tai toisesta on ollut täysin irrallaan äidistä ja lapsesta lapsen pari kolme ensimmäistä elinvuotta.)

Perhettä hajottavat yhteiskunnalliset tekijät ovat ihmistä hajottavia yhteiskunnallisia tekijöitä. Ja ihmistä hajottavat tekijät ovat tekijöitä jotka vaikuttavat tuhoisasti koko lajikehitykseen — siis siihen mahdollisesti miljoonia jopa satoja miljoonia vuosia kestävään prosessiin jonka alkupäässä me ja meidän lajimme nyt on sekä muualla maailmassa että myös täällä Suomessa. Mittasuhteitaan jo ajallisestikin näin huikealle prosessille on ominaista että jo yhdenkin hyvän perheen vaikutukset ovat kumuloituvasti myönteiset läpi kaikkien miljoonien tai satojen miljoonien tulevien vuosien. Puhumattakaan siitä että sellaisessa perheessä kehittyneillä ihmisillä on yksilöllisesti ottaen optimaaliset onnellisuuden eväät elämän taipaleelle. Ja vastaavasti yhdenkin perheen vaikealla häiriintymisellä on kumuloituvasti destruktiivinen vaikutus läpi koko tulevan lajikehityksen. Puhumattakaan siitä että lapsuudessaan pahoin vammautunut yksilö joutuu elämänsään kokemaan kärsimyksiä joita tuskin osataan mitata.

Siellä koti missä hyvä

Hyvä perhe on lapsen koti ja hyvä avio-

liitto on naisen ja miehen koti. Jättämällä perheet ja avioliitot suojattomiksi, kaikenlaisten taloudellisten, poliittisten ja ideologisten virtausten heiteltäviksi ja ruhjottaviksi, me samalla jätämme ihmisen suojattomaksi ja vaarannamme paitsi terveyden ja onnellisuuden myös lajikehityksen mahtavan prosessin.

Näinä ihmislajin kehityksen myrskyisinä alkuaikoina tuskin kenelläkään ihmisellä on ollut riittävän hyvää lapsuudenperhettä ja tuskin kenelläkään on riittävän hyvää avioliittoa. Mutta tämä tosiasia ei saa estää meitä tiedostamasta perheen ja avioliiton merkitystä yhden ihmisen onnellisuudessa ja lajikehityksen vielä mittavammassa järjestelmässä jotta voisimme riittävällä vakavuudella suhtautua myös kaikkiin niihin yhteiskunnallisiin tekijöihin jotka perhettä, avioliittoa ja ihmistä hajottavat. Päinvastoin juuri erityisen sekavina aikoina on aivan erityisen sitkeästi ja ennakkoluulottomasti pyrittävä etsimään kiinteitä orientoitumispaikkoja luottaen sekä hyvään filosofiaan — ajattelun loogisiin ja pitäviin kriteereihin — että myös rehelliseen tieteelliseen tutkimukseen ja jopa terveeseen järkeen.

Dyadin eli äiti-lapsi suhteen ja perheen sekä avioliiton merkitys on tieteissäkin alkanut hahmottua vasta tällä vuosisadalla. Joten edellä olleessa ei välitetä vanhentunutta tietoa vaan siinä pyritään tuomaan esille todella nykyaikainen käsitys näistä kiisteistä ja enimmäkseen sekavien mielipiteitten tai myyttien varassa keikkuneista käsitteistä.

Perhettä ja ihmistä hajottavien yhteiskunnallisten tekijöitten yksi perussyy on tietämättömyys. Tieto ei ole valtaa niin kauan kuin tietämättömyys vallitsee lainsäädäntöä, politiikkaa, talouselämää, asuntotuotantoa, joukkotiedotusvälineitä, koulutusta. Valta ilman realistista tietoisuutta on vahingollista; syvä ja oikea tiedostaminen ilman valtaa jättää ihmisen kohtuullisen avuttomaksi yhteiskunnan ja ihmisen ongelmien edessä aina silloin kun tuho leviää muualta kuin omasta itsestä. Mutta koska ihmiset on saatu uskomään luokkataisteluunkin ja kumoamaan hallituksia niin varmasti ihmiset saadaan uskomaan vihdoinkin myös itseensä ja suojelemaan ihmistä alkaen yksilötasolla ikävuodesta nolla, jatkuen lajin puitteissa läpi tunteettomien vuosimiljoonien ja kuitenkin aina tässä ja nyt, niissä tilanteissa joissa jokainen yksityinen ihminen omaa elämänsä elää. □

SUURKAUPUNKI EPÄINHIMILLISENÄ YMPÄRISTÖNÄ

Supistelma alustuksesta 26. 3. 1973

Vallitsevan teknis-taloudellisen kehityksen logiikkaan kuuluu kasata ihmisiä toinen toistaan suurempiin keskuksiin välittämättä tämän kehityksen mukanaan tuomista kielteisistä sosiaalisista ja psyykkisistä seurauksista. Kasaantumisvyöhykkeet muodostavat hyvin laajan ja erilaistuneen taloudellisen tilan, josta voi löytää monenlaisia palveluksia ja joka muodostaa erinomaisen markkinointitilan.

Aivan viime aikoina ovat jotkut taloustieteilijät alkaneet laskea liiallisen kasaantumisen aiheuttamia kustannuksia, mutta näistä ei ole päästy mihinkään yksiselitteisiin lukuihin. Lisäksi kaikki mitataan rahassa; sosiaalinen ja psyykinen redusoidaan mone-tääriisiin summiin. Ne ovat niin ihanan yksiselitteisiä.

Elävä ihminen ei satu kuitenkaan olemaan kovin yksiselitteinen. Hänen inhimillinen tekijänsä tuntuu häiritsevän koneen ja rahan kaunista yhteispeliä. Hän saattaa tulla hulluksi, tehdä itsemurhan, ottaa pienen lääkehumalan, ryöstää, hakata ja raiskata. Hän saa teknokraatin näkemään toiveunia robotista, joka ei tunne eikä ole aggressiivinen. Kellopeliappelsiinin Lodovico-hoito tekee kunnon ihmisiä.

Ihmisestä on tullut funktionaalinen osa funktionaalista stato-teknobyokraattista järjestelmää. Tämä teknokraattien ohjeilema valtiokoneiston ja tuotantokoneiston liitto toimii teknologisen kehityksen, kansainvälisen kilpailun ja taloudellisen kasvun funktiona. Tavallinen kansalainen sopeutuu, käy kouluja, liikkuu, tuottaa ja kuluttaa. Sosiaalisista suhteista ja päin ongelmista ei ole

väliä, kunhan vain ihminen toimii järjestelmän tehokkaana alkiona.

Suurkaupunki, tämä aineenvaihdunnan keskus, on stato-teknobyokraattisen järjestelmän projektio tilaan. Suurkaupunki ei ole mikään alueellisesti ja hallinnollisesti rajattu alue, vaan tila, jossa yhteisöt ovat hajonneet ja ihmiset ovat muuttuneet atomisoituneeksi massaksi. Ikäänkuin kylistä muodostunut perinteellinen kiinalainen kaupunki ei siis tässä mielessä ollut suurkaupunki, vaikka se saattoikin olla asukasmäärältään huomattava. Esiteollinen kaupunki, jossa ihmiset kuuluivat selväpiirteisiin kortteli- ja kaupunginosayhteisöihin ja jossa työ- ja asuinympäristö usein liittyvät läheisesti toisiinsa, ei ollut myöskään suurkaupunki.

Historian suurkaupungit

Eräällä tavoin nykyaikaisia suurkaupunkeja ovat olleet sen sijaan Babylon, Aleksandria, Rooma ja Bagdad, nämä imperiumien ja maailmankaupan keskuksat. Ne ovat olleet oman aikansa kauppakapitalismin keskuksia, tuon kapitalismin, joka hajottaa perinteelliset yhteisöt ja toisaalta imperiumin keskusta, tuon imperiumin, joka kasaa massoitain virkamiehiä ja heidän palvelijoitaan metropoliksiin, tuleviin nekopoliiksiin. Nykyiset suurkaupungit ovat muodostuneet teollisuuskapitalismin seurauksena, joka on lisännyt ja kasannut ihmisiä kaupunkiin. Parhailleen kaupungistuminen on ameeban tavoin uusien kulkuneuvojen, massatiedotuksen ja mekanisoinnin välityksellä leviämässä kaikkialle läpi yhteiskuntien, halki maanosien.

Suurkaupungin ekologinen mielettömyys on osoitettu jo moneen kertaan viime vuo-

sina, eikä ole mikään sattuma, että niissä ilmenee sosiaalinen patologia (sairaalloisuus) ja psykopatologia samaan aikaan kuin biopatologia. Luonnon ja kulttuurin välisten suhteiden järkkymisen oireet ilmenevät samanaikaisesti elinympäristön saastumisena, näytymisenä ja katujen lisääntyvän turvatomuutena.

Paradoksaalisesti etsii suurkaupungin turvaton atomi-ihminen kompensaaatiota esineistä, peleistä, musiikista, matkoista ja kuvista, ja tämä vain vahvistaa järjestelmää. "Voidaankin itse asiassa ajatella, että kulutusyhteiskunnan tavoite on viie kädessä kuluttajan funktionalisointi, kaikkien halujen ja tarpeiden psykologinen monopolisointi — yksimielinen kulutus, joka vastaa harmonisesti tuotannon keskittymisen ja johtamisen tarpeita". Ranskalaisen sosiologi Jean Baudrillardin analyysi esineiden systeemistä 'Le système des objets' (Pariisi, 1968) toteaa kulutusyhteiskunnan rautaisen kierteen: se tuottaa itsensä ja tarpeensa.

Lähestymistavasta

Suurkaupungin sosiaalisen ympäristön vaurioitumiseen liittyvää patologiaa voi lähestyä periaatteessa kolmesta eri näkökulmasta: 1) moraalista, 2) rakenteellisesta ja 3) tilastollisesta. Moraalinen lähestymistapa on ollut yleinen kaikkina aikoina; jo Raamatussa puhutaan Babylonin huorasta ja Moolokinkidasta. Moraalisista tuomioista antaa hyvän kuvan Anselm Straussin toimittama 'The American City: A Sourcebook of Urban Imagery' (Chicago, 1968). En puutu tähän puritanismiin enempää ja yritän jatkossakin välttää mieleen niin helposti nykyään tulevaa tulikivenkatkuista julistusta.

Tarkoitukseni on käyttää rakenteellista lähestymistapaa sellaisena kuin sitä ovat hahmotelleet Roger Bastide ja Georges Devereux. Tämän voi lyhyesti pelkistää siten, että teknis-taloudelliset rakenteet aiheuttavat sosiaalisten rakenteiden murtumisen ja vaurioitumisen ja tämä taas puolestaan synnyttää rakenteellisesti mielisairauksia, itsemurhia, huumeiden ja lääkkeiden väärinkäyttöä, väkivaltaa ja rikollisuutta, joita voi pitää sosiaalisen patologian osoittimina.

Tilastollisesta lähestymistavasta on todettava, että sen avulla saadaan ilmi osa patologian oireista. Varsinaisesti tilastot osoittavat vain jäävuoren huipun suuremmasta raken-

teellisesta ongelmasta. Ne osoittavat nykyään, että mielisairaudet, rikollisuus ja muut patologiset ilmiöt lisääntyvät jatkuvasti. Rauha ei vallitse sen enempää henkisillä kuin asfaltisilla kaduilla ja kujilla.

Rakenteellisen tarkastelutavan eräs lähtökohta on ihmislajin ja ihmisyksilön kehityshistoria. Lähtökohta on korostetusti ihminen ja yhteisö, eikä teknis-taloudellisen kehityksen vaatimukset. Evoluutioperspektiivistä käsin ihminen on muotoutunut nykyihmiseksi elämällä metsästäjä-keräilijä-yhteisön jäsenenä ja tämä metsästäjä-keräilijäkausi muodostaa n. 99 % ihmisen maapallolla viettämästä ajasta. Tämä elintapa on myös osa ihmisen geneettistä perimää, ja liian suuri poikkeaminen siitä tekee väkivaltaa ihmisen psykobiologiselle organismille. Ihminen, perhe ja yhteisö kuuluvat erottamattomasti yhteen. Nämä perustarpeet ovat päässeet yleensä tyydyttymään myös maanviljelysyhteisöissä ja pikkukaupunkien kortteliyhteisöissä, ja vasta nykyinen teknis-taloudellinen mullistus on todella haavoittanut syvästi ihmisen käyttäytymisen sosiaalista infrastruktuuria.

Eläimillä on vaistonsa, jonka avulla ne suuntautuvat elämässä. Sen sijaan ihminen tarvitsee sosiaalisen rakenteen antamia myyttejä, symboleja ja riittejä selvittääkseen elämässä. Ilman niitä ihminen harhailee kuin eläin ilman vaistoa. Myöskin identiteetin tarve on ihmiselle lajityypillinen ominaisuus. Ihmisen sosiaalinen ympäristö ei voi olla mikä tahansa, vaan sen vaurioituminen tuottaa helposti patologiaa.

Sopeutumisen rajat

Ihminen on erittäin sopeutuva laji varsinkin erilaisiin fyysisiin ympäristöihin, mutta sopeutumisella on aina rajansa. Sopeutumisella on myös kustannuksensa, jotka saattavat ilmetä ajallisesti varsin etäisenä alkupe-raisestä sopeutumistapahtumasta. Varhaislapsuudessa saadut hermostolliset häiriöt ovat hyvin pysyviä ja muodostavat patologisen potentiaalin, jonka myöhemmät ympäristöhäiriöt helposti aktualisoivat.

Biologisen tutkimuksen kehitys on ollut viime aikana erittäin voimakasta ja myöskin poikkeavan käyttäytymisen syitä on alettu etsiä yhä syvemmin biologiasta. On selvää, että muutamat henkilöt ovat perinnöllisesti alttiimpia patologisille ilmiöille kuin toiset. Patologian potentiaali ei tietystikään ole ta-

saisesti jakautunut populaatiossa, vaan riippuu niin perinnöllisistä tekijöistä kuin varhaislapsuuden kokemuksista. Sosiaaliset rakenteet ja sosiaalinen ympäristö voivat kuitenkin joko estää tai suosia tämän patologisen potentiaalin aktualisoitumista ja niihin kiinnitetään tässä erityistä huomiota.

Kilpailu ja kiire

Sosiaalista ympäristöä ei voi varsinaisesti erottaa teknologisesta ympäristöstä, sillä ne ovat nykyisessä teollisuusvaltiossa toistensa läpitunkemia. Kiihkeä, jatkuva ja kiristynvä kilpailu, kiire ja stressi eivät kuulu ihmisen luonnolliseen ympäristöön, vaan ovat suurkaupunkiympäristön tuotteita ja monin tavoin ne ilmaisevat sosiaalisen ympäristön vaurioitumista.

Kilpailu on osa luontoa ja osa evoluutiota, eikä ihminen voi päästä sitä pakoon. Sen sijaan ihmiset ovat yleensä huomanneet liiallisen kilpailun vahingolliseksi ja pyrkineet rajoittamaan sitä. Perinteisissä maanviljelysyhteisöissä kyläyhteisö pyrki pitämään huolen siitä, ettei kukaan varsinaisesti päässyt etuilemaan. Toisaalta kädellisten yhteisöissä on hierarkian muodostuminen normaali tapa ehkäistä kilpailua. Kapitalismin irtipääsy länsimailla on päästänyt irti samalla kilpailun: perinnäiset yhteisöt ja hierarkiat ovat murskauneet. Tämän seurauksena kilpailu on kiihtynyt jatkuvasti.

Kilpailua esiintyy nykyään eri tasoilla: kansainvälistä kilpailua, eri organisaatioiden kilpailua kunkin valtion sisällä ja yksilöiden välistä kilpailua organisaatioiden sisällä. Kansainvälisen makrotason kilpailun jatkuva kiristyminen heijastuu myös alempien instituutioiden tasolla ennen pitkää. Koska suurkaupungissa ovat aika, tilat ja useat muut resurssit nykyään niukkoja, kiristyy kilpailu näiden ympärillä. Heikot sysätään syrjään taistelussa paikasta auringossa.

Kilpailun kiihtymiseen liittyy läheisesti alituinen kiire. Suurkaupungin ihminen näyttää jatkuvasti juoksevan junan perässä koskaan sitä saavuttamatta. Teknis-taloudellisen kehityksen aikaansaama yhteiskunnan jatkuva monimutkaistuminen ja muutos synnyttää kiirettä. On ehdittävä hoitaa yhä useampia asioita. Uudet kulkuneuvot tekevät mahdolliseksi rientää paikasta toiseen, ja ne tekevät myös mahdolliseksi kiireen lisääntymisen. Ih-

misestä tulee alituinen paimentolainen, joka törmäilee paikasta toiseen kiihtyvässä tahdissa kuten hiukkaset kemiallisessa reaktiossa, neuroottisena ja rauhattomana.

Ihmisen eläessä maalaisyhteiskunnassa kiire oli hetkellistä ja luonnon rytmeihin liittyvää, mutta luonnonrytmit hylännyt ja mekaanisen kellonajan mukaan elävä kaupunkiyhteisö ei hellitä hetkeksikään, vaan on kellokortin orja. Jokaisella ihmisellä on subjektiivinen ajantuntonsa, mutta suurkaupungissa kaikkien on elettävä sosiaalisen ajan tyrannian mukaan ja riennettävä paikasta toiseen kelloonsa vilkuillen. Aika on rahaa.

Tungos, stressi ja väsymys

Suurkaupungin aineenvaihdunnan keskukossa vallitsee päivittäin jatkuva tungos. Tungoksen vaikutuksesta ihmiseen on käyty kiistaa, mutta kiistatonta on, ettei tungos ainakaan hyvää tee, vaan lisää stressiä ja frustraatiota. Asumisahtauden vaikutuksesta sen sijaan tunnutaan olevan yksimielisempiä. Ahtaus johtaa helposti aggressioon ja sosiaalisten suhteiden häiriöihin. Ahtaudessa asuvat lapset osoittavat helposti taipumuksia patologiaan. Kerrostalojen piha tuskin kompensoi asunnon puutteellisia sisätiloja.

Yhteiskunnallisen aineenvaihdunnan kiihtyminen heijastuu myös yksilöllisen aineenvaihdunnan kiihtymisenä ja stressinä. Traditionaalisessa yhteiskunnassa stressi oli hetkellistä ja voidaan sanoa, että ihmisen organismin kehitys kaipaa silloin tällöin stressiä. Suurkaupungissa stressi on kuitenkin jatkuvaa päivästä päivään, työpaikalla, työmatkalla ja kaikkialla. Informaatiotulvaa on vaikea hallita ja päätöksenteko asioiden jatkuvasti monimutkaistuessa on entistä vaikeampaa. On aivan selvää, että kiireinen, kilpaileva ja alituksessa stressissä elävä ihminen ei ole kaikista sosiaalisin, vaan helposti kärsimätön ja kiukkuinen.

Ihmisorganismi ei ole tehty alituista stressiä varten, vaan suurkaupungin paine tuntuu jatkuvana kulumisena ja väsymyksenä. Tähän väsymykseen saattaa liittyä alitajuinen protesti. Olemalla väsyneitä tahdotaan protestoida alituista tehokkuutta vaativaa ympäristöä vastaan. Myöskin alituinen väsymys rasittaa sosiaalisia suhteita, lepoa haluava ihminen ärsyyntyy helposti kaikesta ulkopuolisesta häiriöstä.

Suurkaupungin psykopatologiasta

Nykyinen kaupungistuminen hajoittaa kaikkialla perinteelliset maalaisyhteisöt ja kortteliyhteisöt, joiden on monessa suhteessa todettu ehkäisevän sosiaalisen patologian syntymistä. Se hajoittaa myös perinteellisen perheen. Ylisukupolvinen perhe katoaa ja nopean muutoksen vieraannuttamat ja tarpeettomiksi itsensä tuntevat vanhukset jäävät yksin alttiiksi kaikenlaiselle patologialle. Nuoret muodostavat ydinperheitä, joiden ydin on kuitenkin hyvin haavoittuvainen. Jo yhden perheenjäsenen siirtyminen perheen ulkopuolelle saattaa aiheuttaa ratkaisevia häiriöitä perheeseen. Kaupungistumisen mukana yleistyvät avioerot ja näin yhteiskunta atomisoituu ja yksilö yksinäistyy entisestään. Perheen muodostama lapsen sosiaalinen kohu voi jäädä hyvinkin puutteelliseksi.

Samalla kun perhe hajoaa, tulee sen tunteellinen rooli tunteettomassa ja konemaisessa suurkaupungissa entistä tärkeämmäksi. Asumisen ja työn eriytyminen ja alituinen liikkuvuus tuo myös koteihin kodittomuuden. Lisäksi ulkomaailman yksilöön kohdistava kasvava paine ja lisääntyvät ulkopuoliset vaikutteet luovat ristiriitoja myös perheessä, ja tunnetta ja solidaarisuutta saatetaan etsiä kodin ulkopuolisista ryhmistä kuten jengeistä.

Kaupungistumiseen liittyvää sosiaalisten rakenteiden ja yhteisöjen hajoamiseen kytkeytyy myös henkisten rakenteiden hajoamista. Perinteiden katoaminen luo henkistä tyhjyyttä ja hätää. Suurkaupunki vapauttaa yhteisön kontrollista ja mahdollistaa subjektiivisuuden ja anonymiteetin, mutta ihminen ei elä pelkästään subjektiivisuudesta ja anonymiteetistä, vaan kaipaa myös sosiaalisia suhteita ja henkistä turvaa, joita taas suurkaupungista on vaikeampi löytää. Suurkaupungin ihmiset muodostavat yksinäisen massan, joka on altis ulkopuoliselle ohjailulle, sensaatiolle, muodille ja kaikenlaiselle tajuntateollisuudelle. Esineiden ja kuvien maailma saattaa kompensoida sosiaalisten suhteiden puuttumista ja henkistä hätää ja ristiriitoja, mutta se ei palauta sosiaalista kommunikaatiota.

Skitsofrenia on subjektiivisuuden vientiä siihen pisteeseen asti, että kommunikaatio ulkomaailman kanssa katkeaa. Suurkaupunki tuottaa subjektivismia ja muutamat psykiatrit ovatkin kutsuneet skitsofreniaa nykyiselle kulttuurille tyypilliseksi mielisairaudeksi.

Christopher Alexander on käsitellyt oivallisesti nykyiselle suurkaupungille ominaista kumulatiivista prosessia, jossa teknis-taloudelliseen kehitykseen liittyvä kaupungistuminen hajoittaa sosiaaliset suhteet ja toisaalta mahdollistaa yksilöllisen autonomian. Hän kutsuu tämän prosessin seurausta suurkaupungin autonomia-vetäytymisöireeksi. Stressi pakottaa ihmiset vetäytymään itseensä ja linnoittautumaan kotiinsa, ja teknis-taloudellisen kehityksen luoma riippumattomuus ympäristöstä tekee tämän mahdolliseksi. Kaikki palvelukset voidaan ostaa asunnon ulkopuolelta tarvitsematta läheisiä ihmissuhteita. Tämä 'normaali' käyttäytyminen lähenee erehdyttävästi skitsofrenista käyttäytymistä ja antaa huonon turvan psykooseja vastaan.

Välinpitämättömyys

Stanley Milgram on tutkinut suurkaupungille tyypillistä ihmisten välinpitämättömyyttä toisia ihmisiä kohtaan. Suurkaupungin ihmisviidakossa muodostuvat kontaktit yleensä kuin välttämättömyyden pakosta hyvin pintapuolisiksi, koska ihmisorganismin vastaanottokapasiteettiin kohdistuu jatkuva lii-
karasitus. Kontakteja on pakko valikoida tarkkaan ja ne rajoitettava vain tiettyihin henkilöihin kohdistuviksi: muut saavat jäädä oman onnensa nojaan. Suurkaupungissa on yksilöiden moraalinen ja sosiaalinen sitoutuminen rajallista ja puuttumattomuutta toisten ihmisten asioihin pidetään hyveenä. Sosiaalinen vastuuntunto on heikentynyt. Ulkopuolisia ei mielellään auteta. Vanhan kaupungin kadut ja kaupungat saattoivat olla kohtaupaikkoja, mutta perinteellisen kadun on korvannut anonyymi liikennevirta, jossa kulkee täysin tuntemattomia ihmisiä.

Jean-Louis Courchet ja Paul-Hassan Maucorps ovat analysoineet sosiaalista tyhjyyttä tutkiessaan usein itsemurhaan johtavan salama-psykoosin syitä. Heidän mukaansa sosiaalinen tyhjyys muodostuu toisaalla yksilötason eristäytymisestä ja välinpitämättömyydestä ympäristöä kohtaan ja toisaalla sosiaalisen tason siteiden ja elämän puuttumisesta. Nämä saavat aikaan yhdessä dynaamisen prosessin, joka johtaa yksilön eristäytymiseen... Tästä seuraa suuri herkkyys ulkomaailman häiriöitä kohtaan, epätoivo ja alttius psykooseille. Tällainen tilanne on tyypillistä siirtolaisille ja maaltamuuttajille, jotka ovat ka-

dottaneet kontaktit perinteelliseen yhteisöön eivätkä kykene luomaan uusia kontakteja uudessa ja oudossa ympäristössä.

Yhteiskunnan patologiset rakenteet

Kaikki edelläesitetyt analyysit lähtevät siitä, että suurkaupungistumiseen liittyvä sosiaalisten suhteiden häiriytyminen ja sosiaalisen ympäristön vaurioituminen luo ikäänkuin rakenteellisia edellytyksiä erilaisille patologisille ilmiöille alkaen mielisairauksista ja itsemurhasta aina rikollisuuteen ja väkivaltaisuuteen asti. Ne, joilla on jostain syystä taipumuksia patologiaan, päätyvät siihen melkoisella todennäköisyydellä, ja muutkin altistuvat erilaisille patologisille ilmiöille. Suurkaupungin patologia ei poistu poliiseja,

sosiaalityöntekijöitä ja psykiatreja lisäämällä, vaan se kätkeytyy itse yhteiskunnan rakenteisiin.

On hieman irvokasta, että sosiaalisen ympäristön vaurioitumisesta johtuvia sairauksia pyritään nykyään niin mielellään hoitamaan psykofarmakoilla, lääkkeillä ja samalla tuomitaan jyrkästi itseään rauhoittavat lääkeaineiden ja huumeiden väärinkäyttäjät, jotka pyrkivät pakenemaan suurkaupungin sosiaalista ja henkistä tyhjyyttä. Harvat tieteilijät uskaltavat osoittaa, että suurempi patologia taitaakin löytyä yhteiskunnasta kuin yksilöstä, ja julistaa yhteiskunnan sairautta edistäväksi. Useat tieteilijät ovat vain innokkaasti kasvattamassa ja pintasäätelemässä suurkaupunkeja. He ovat täysin unohtaneet yksityisen ihmisen systeemiajattelunsa lumoissa. □

Lähteitä:

- Alexander, Christopher: 'The City as a Mechanism for Sustaining Human Contact' in *Environment for Man* ed. by William R. Ewald Jr., Bloomington, 1967.
- Bastide, Roger: *Sociologie des maladies mentales*, Pariisi, 1965.
- Courchet, Jean-Louis et Paul-Hassan Maucorps: *Le vide social*, Pariisi, 1966.
- Dagognet, François: *La raison et les remèdes*, Pariisi, 1964.
- Devereux, Georges: *Essais d'ethnopsychiatrie générale*, Pariisi, 1970.
- Duhl, Leonard J. (ed.): *The Urban Condition*, New York, 1963.
- Erikson, Erik H.: *Identity: Youth and Crisis*, New York, 1968.
- Ledrut, Raymond: *Sociologie urbaine*, Pariisi, 1967.
- Milgram, Stanley: 'The Experience of Living in Cities' in *Environmental Essays on a Planet as a Home* ed. by Paul Shepard and Daniel McKinley, Boston, 1971.
- Mitscherlich, Alexander: *Die Unwirtlichkeit unserer Städte*, Frankfurt a.M., 1968.

Paavo Väyrynen

Maaseutuyhteisö kehityksen puristuksessa

Maaseutuyhteisöissä nykyisenä teollistumiskautena tapahtuneille muutoksille on ollut luonteenomaista, että ne ovat tapahtuneet pääasiassa ulkopuolisten tekijöiden vaikutuksesta. Muutosten perimmäinen syy on tieteellisteknisessä kehityksessä, jonka tuloksia on pyritty käyttämään hyväksi aineellisen elintason nostamista tärkeänä tavoitteena, ja että he ovat olleet valmiit ponnistelemaan siihen päästäkseen.

Tekniikan kehityksen tuloksena on syntynyt uusi teollinen tuotantojärjestelmä. Sen edellytyksenä on ollut tieteellisen ja teknisen valmiuden ohella peruselinkeinojen kehittyminen niin korkealle tasolle, että on ollut mahdollista irrottaa näistä elinkeinoista pääomia ja työvoimaa teollisuuden tarpeisiin. Välttämätöntä on myös ollut, että ihmiset ovat pitäneet teollistamista ja aineellisen elintason nostamista tärkeänä tavoitteena, ja että he ovat olleet valmiit ponnistelemaan siihen päästäkseen.

Maaseudulla teollistumisen eri vaiheet näkyvät selvästi. Teollistumisen alkuvaiheissa on tärkeää, että maa- ja metsätalousväestön tulot eivät nouse kovin nopeasti, jotta taloudellisia voimavaroja voidaan käyttää teollistamiseen. Myöhemmässäkin teollistumisen vaiheessa, kun kasvava teollisuus alkaa tarvita yhä enemmän työvoimaa, on maaseudun ja kaupungin välillä syytä olla huomattava taloudellinen ero. Kun maaseutuväestö ei kuitenkaan perinnäisesti anna keskeistä arvoa taloudellisille seikoille, on kehitysprosessiin kuulunut myös maaseutuväestön arvomaailman vähittäinen muuttaminen.

Lyhennelmä alustuksesta, joka jäi pitämättä 2.4.73 alustajan ulkomaanmatkan johdosta.

Yhteisöjen hajoaminen

Maaseutuväestön piirissä ulkoisen yhteiskunnan teollistuminen ei alkuvaiheessa merkinnyt suuria muutoksia. Koska perheissä oli yleensä useampia lapsia, muutti osa lapsista pois — usein teollisuuden pariin. Mutta jokaisella tilalla oli yleensä jatkaja tiedossa, monilla useitakin jatkajia, joten tiloja jaettiin perillisten kesken. Vaikka maatalous monin paikoin koneellistui ja viljelysmenetelmät kehittyivät, pysyi se pääasiassa elämänmuoto-
na perinteiseen tapaan.

Vähitellen, kylä kylältä, alkoi kuitenkin tapahtua muutoksia. Oleelliset muutokset liittyivät arvostuksiin. Uusi teollisen yhteiskunnan elämänmuotoihanne levisi etenkin nuorison keskuuteen joukkotiedotusvälineiden kautta. Nuoriso ei enää antanut arvoa maaseudun hyville puolille, korkeammat tulot ja muut etuisuudet alkoivat entistä voimakkaammin vetää puoleensa. Nuorisolla oli vain yksi vaihtoehto, sillä maatalouden heikko arvostus, huonot tulevaisuudennäkömät, sidonnaisuus, ammattiin sisältyvät taloudelliset riskit sekä heikot sosiaaliset edut eivät juuri kiinnostaneet.

Tämä kehitysvaihe — maatalouden rationalisointi sekä maatalousväestön määrän väheneminen — merkitsi ensimmäistä vakavaa häiriötä kyläyhteisön toiminnalle. Kylien väkimäärä väheni nopeasti vapautuvien tilojen siirtyessä toisille viljelijöille lisämaiksi tai sitten valtion, puutavarayhtiön tai jonkin ulkopuolisen yksityishenkilön omistukseen. Muutoliike merkitsi ennen muuta nuorison poismuuttoa heti koulun päätyttyä. Kylien ikärakenne alkoi kehittyä huolestuttavaksi. Monessa kylässä oli vain muutama nuori viljelijä, tai ei yhtään. Tästä syystä myös lasten määrä on romahtanut. Kylän väkimäärän väheneminen vaikutti puolestaan palvelutason heikkenemiseen ja viihtyvyyden alenemiseen.

Monessa kylässä tämä kehitysprosessi oli parhaillaan käynnissä, kun maaseutua kohtasi uusi isku: ylituotannon supistaminen. Ulkoisen yhteiskunnan arvomaailman mukaisesti ja sen painostuksesta tehostunut maatalous kehittyi liikaa. Syntyi huomattavia ylijäämiä, jotka oli myytävä alhaiseen hintaan ulkomaille. Tästä syystä päätettiin maataloustuotantoa supistaa. Alettiin maksaa rahaa siitä, että talonpoika jätti pellot viljelemättä ja tappoi lehmänsä. Nämä toimenpiteet

Heikki Tuutti

Kehitysalueen muutoshokki

Lyhennelmä alustuksesta 2. 4. 1973

Syrjäseutukansakouluissa tavallista voimakkaammin esiintyvät kristillissiveellisen auktoriteettiuskon syöttäminen lapsille saa osaltaan aikaan sen, että taito itsenäiseen ajatteluun ja muutokseen sopeutumiseen on hyvin vaikeata. Tämä auktoriteettiushoitoimii nimenomaan maallisissa, jokapäiväisissä asioissa.

Olosuhteita pidetään annettuina, eikä niitä ihmisvoimin voida muuttaa. Monet pitävät luonnollisena esim. sitä, että kunnanlääkäri saa kymmenkertaisen palkan heihin verrattuna, koska hän on joutunut lukemaan niin paljon. Suuri osa kehitysalueiden ihmisistä ei pidä edes mahdollisena sitä,

että heidän vaikeuksiinsa ja ympäristön puutteellisiin olosuhteisiin voitaisiin saada apua.

Sairaaksileimaaminen

Yhteisössä saattaa olla tarpeen eristää seiniin sisään sellaiset yksilöt, jotka yhteisön funktion kannalta tuntuvat olevan häiriöksi. Jos tällaiset ihmiset leimataan sairaiksi, saadaan eristämiseen laillisuus. Mitä huonommin yhteisö pelaa, sitä suurempi joukko yksilöitä näyttää vaarantavan sen toiminnan, ja sitä enemmän heitä on eristettävä. Tällöin olisi ehkä parempi pitää sairaana yhteisöä sääntöineen kuin eristettyjä.

Kehitysalueiden ihmisiä on usein syytetty laiskuudesta, tyhmyydestä ja saamattomuudesta. Näin on syy alueiden kehittymättömyydestä saatu vieritetty näiden "sairaiden" niskoille. Lienee aiheellista tutkia, mikä yhteiskunnassa on aiheuttanut tämän "sairastumisen".

Muutosshokki

Nurmeksen kunnanlääkäri Pertti Pakari on jo useita vuosia kiinnittänyt huomionsa siihen, että hänen potilaansa valitta-

Väyrynen...

nopeuttivat kielteistä kehitystä ja toivat uusia ongelmia. Lehmien teurastus johti muutamissa kylissä siihen, että maitomäärät laskevat niin alas, ettei meijerin keräilyauton enää kannattanut käydä maitoa noutamassa.

Maatalouden tuloverolain uudistus viime vuosikymmenen lopulla kiihdytti maaseudun ennestään nopeaa autioitumista. Verouudistus merkitsi elinkeinoverolain periaatteiden soveltamista maatalouteen, mikä johti pienten, työvaltaisten tilojen verotuksen voimakkaaseen kasvuun — jopa moninkertaistumiseen — ja suurten, pääomavaltaiten tilojen verotuksen laskuun, ainakin alkuvaiheessa. Ennenkuin verolain virheet ehdittiin oikaista, oli moni saanut viljelemisestä tarpeekseen.

Kyläyhteisön kuolema

Kyläyhteisöä rakentaessaan ihminen on vaistonvaraisesti tehnyt siitä itselleen myös sosiaalisesti ja henkisesti suotuisan elinympä-

ristön. Teollistumisprosessi merkitsi kylän toiminnalle ihmisyhteisönä vakavia häiriöitä. Kun kyläyhteisöön parhaimmillaan on liittynyt eri sukupolvien välinen hedelmällinen vuorovaikutus, on sen väestörakenne nykyään täysin luonnon: Perheet koostuvat yleensä keski-ikäisestä pariskunnasta, jonka lapset ovat jo muuttaneet pois. Sen sijaan perheeseen saattaa kuulua jommankumman puolison vanhempia. Nuorista viljelijöistä monet ovat poikamiehiä, sillä vaimon hankkiminen maaseudulla on hyvin vaikeaa. Näistä syistä normaaleja sukupolvien ja sukupuolten välisiä suhteita ei usein pääse syntymään.

Kyläläisten välinen yhteistoiminta on myös heikentynyt. Aikaisemmin vilkas harrastustoiminta sekä liikunnan että henkisten harrastusten parissa on miltei täysin kuollut. Rikas, omaehtoinen maaseutukulttuuri alkaa olla menneisyyttä. Kylä ei enää ole entiseen tapaan elävä ihmisyyhteisö. □

vat hyvin laaja-alaisia vaivoja, väsymystä, toivottomuutta, pyytävät eläkkeelle pääsyä jne. Heitä kaikki ei tunnu vaivaavan mikään selvä tauti vaan tila, jota Pakarinen nimitää muutoshokiksi. Ongelma on sama, minkä Alvin Toffler esittää kirjassaan "Hätkähdyttävä tulevaisuus" (Otava, 1972). Muutokset alkavat käydä ihmisille ylivoimaisiksi, ts. hän saa enemmän ärsykeitä, mihin pystyy sopeutumaan.

Perinteinen maaseutukylä oli hyvin staatinen yhteisö. Se lieene ollut terveellinen ympäristö ihmisille yhteismoraaleineen ja talokohenkineen. Lisäksi talonpoika luuli tekevänsä moraalisesti arvokasta työtä Jumalan viljaa viljellessään. Nopea teollistuminen on murtamassa tämän systeemin. Sanotaan, että leipää ja rasvaa on liikaa, pellot on pantava pakettiin, lehmät on tapettava, ihmisten sairastumisesta sydäntauteihin syytetään talonpoikaa. Pahinta on kuitenkin se, ettei kylä toimi, kun nuoret joutuvat jättämään sen uutta ammattia etsiessään. Koulut suljetaan, kaupat kuolevat, eivätkä linja-autot kulje enää.

Maalaisyhteiskunnassa koulu ja kauppa ovat paljon muutakin kuin oppi- ja ostospaikkoja. Ne ovat sosiaalisia tiloja, joissa ihmiset ovat tottuneet tapamaan toisiaan. Ei ole kovin vaikea ymmärtää, mitä merkitsee näiden instituutioiden kuoleminen kylästä. Samanlainen, hyvin voimakas tappio perheelle on, kun poika paketoi isänsä raivauspalkkioilla raivaamaan pellon ja lähtee Helsinkiin tai Ruotsiin.

USA:ssa on kehitetty indeksi, joka mittaa sitä, kuinka voimakkaasti ihmiset kokevat muutokset ympäristössään (esim. työpaikan tai asunnon vaihdos, aviopuolison kuoleminen jne., joille on määritetty oma indeksipistelukunsa). Ihmisiltä kysytään, mitä kaikkia muutoksia he ovat kokeneet lähiaikoina. Kun lasketaan näin saadut pisteet yhteen, saadaan luku, joka kuvaa sitä, kuinka suuren muutospaineen alaisena yksilö on ollut. Tämän luvun suuruuden on havaittu korreloivan esim. sydänsairauksien määrän kanssa. Tutkimuksella on osoitettu, että liian nopeaan muutokseen joutuneet ihmiset sairastuvat muita helpommin.

Epidemiologisissa tutkimuksissa on havaittu, että tuskin missään ns. sivistysmaissa esiintyy niin paljon sydänsairauksia kuin Pohjois-Karjalassa. Tämä voimakas sairastuneisuus saattaa suurelta osalta johtua siitä, että pe-

rintainen maaseutuyhteisö on murskattu liian nopeasti. Ihmiset eivät ole pystyneet sopeutumaan muutokseen.

Mitä on tehtävä?

Maaseutuyhteisöt on kehitettävä uudelleen toimiviksi yhteisöiksi. On palautettava arvostus maanviljelykseen elinkeinona. Maapallolla ei suinkaan ole liikaa leipää ja elintarvikkeita, niistä on päinvastoin jatkuvasti pulaa. Suomessakin alkaa ihmisissä ilmetä niiden hivenaineiden puutetta, joita nimenomaan kokojuvvaroista saa. Kuparin, mangaanin ja jodin puute aiheuttaa lähiaikoina Suomessakin ongelmia, elleivät ruokailutottumukset pian muutu pullista ja rasvoista takaisin leipäviljaan.

Koko valtakunnan päätöksenteko on keskitetty Helsinkiin ja nämä päätöksentekijät luulevat, että Suomi loppuu Tikkurilan takana. Helsingikeskeisen hallinnon ja päätöksenteon tyypillisiä lapsuksia näkyy jatkuvasti niissä ohjeissa, joita mm. Tuupovaaraan lähetetään. Niissä esim. kehoitetaan terveyshoitajia opettamaan äideille, että "bifidusmaitoa" on säilytettävä jääkaapeissa, vaikka kunnasta ei olisi sähköistettyä kuin 60 %. Syrjäseutujen terveydenhoitajat onneksi osaat soveltaa tehtävänsä alueella. Samanlaisiin vaikeuksiin joudutaan tietenkin, jos jossain Suhmurassa yritetään estää hammasmädän leviämistä vesijohtovettä fluoraamalla. Samoin, jos yritetään noudattaa sitä lääkintöhallituksen ohjetta, että terveyskeskusten eri hammaslääkäreiden olisi hyvä erikoistua eri tehtäviin (neuvolat, oikominen jne.) kun Tuupovaarassa on vain yksi hammaslääkäri.

On tietysti turha haukkua Kaivopuiston ja Tapiolan poikia. On vain päästävä siitä, että kaikki päätöksenteko jätetään heille. Kun päätöksenteosta saadaan osa siirrettyä pois Helsingistä, seuraa tästä itsestään, että myös osa virkamiehistä siirtyy vaikutusvaltoineen Tikkurilan pohjoispuolelle. Jo yksin tällä tapahtumalla tulisi olemaan maaseutua virkistävä vaikutus, koska monet päätökset liittyvät henkilökohtaisiin intresseihin. Esim. koululaitosta ja tiestöä kehitetään helpommin paikkakunnalla, jossa asuu vaikutusvaltaisia henkilöitä.

Jotain on joka tapauksessa tehtävä, ennen kuin ihmiset hermostuvat täysin. Agraariväestö on nimittäin useasti ollut vallankumouksen toimeenpanevana voimana. □

MITÄ TEHDÄ ELÄMÄNEHTOJEN MUUTTAMISEKSI

Alustus 9. 4. 1973

Kriittisen Korkeakoulun keskustelusarja »Sosiaalisen ympäristömme vaurioituminen» keskittyi tarkastelemaan oletettua vaurioitumista kahden käsiteparin — perhe/ihminen ja suurkaupunki/maaseutu — puitteissa. Keskustelujen alustajat pyrkivät osoittamaan, että tapahtuneet ja tapahtuvat muutokset ihmisten elinympäristössä ja yhteiselämän rakenteissa sekä niiden perusteissa — elämänehdoissa — ovat vaurioitumista, että vallitseva kehityksen suunta ja vallalla olevien haluamistemme yhteisvaikutus merkitsee jatkuvaa fyysisen ja sosiaalisen elinympäristömme turmeltumista. Käydyissä keskusteluissa saatoimme kuitenkin todeta, että tilanne ei ole aivan lohduton, koska halumme eivät ole vielä täysin yhdenmukaisia.

Halujen paljous ja niiden monimuotoisuus ovat omiaan jarruttamaan sitä kehitystä, jonka jo näkyväksi kuvitellun lopputuloksen tahdomme torjua. Vallitsevalle kehitykselle vastakkaissuuntaisten halujen voimistuminen on omansa lisäämään jarrujen tehoa. Mutta onko jarrutus lainkaan tarpeen vai onko se auttamatta jo liian myöhäistä? Onko lainkaan syytä huoleen (jos muutos ei olekaan vaurioitumista), vai onko kohtalokas vaurioituminen jo tapahtunut tosiasia, vääjäämättöminä lopputuloksina yhteisöjemme hajoaminen, kulttuurien häviäminen ja ihmisen elämänmahdollisuuksien loppuminen konekulttuurin aikaansaaman luonnonvarojen ehtymisen ja ekokatastrofin tuloksena? Tätä nyt kysellään eri puolilla maailmaa ja todetaan, että eteenpäin on mentävä, syteen tai saveen, kaikkine haluinemme. Mutta mitä haluta: onko mahdollisuus — onko pakko — vaihtoehtoihin valintoihin? Kaikkea emme voi haluta.

Valinnanhalu ja -haluttomuus

Melkoinen osa meistä myöntee, että tosinhan saisi olla, mutta kun ei ihminen luonnolleen mitään mahda, ei elämä ympärillä voi parempaakaan olla. Tyydytään, alistutaan asiain tilaan ja tapahtuviin muutoksiin ja otetaan ilo ja nautinto irti kulloinkin käypään hintaan. Välinpitämättömyys toisten ja tulevien tilaan, tyytymättömyys omaan tämänhetkiseen osaan ja luottamus yleisen hyvinvoinnin lisääntymiseen kuvitellun jatkuvan taloudellisen kasvun ja vaurastumisen tuloksena ylläpitävät meissä tyytyväisyyttä ja mukautumisalttiutta oleviin oloihin. Vallitsevana on valinnanhaluttomuus, halu kieltää valinnanpakon olemassaolo. Meiltä puuttuu halu tiedostaa toisen, ratkaisevasti erilaisen olemisen ja elämisen muodon mahdollisuus — ja välinpitämättömyys (?). Pelkäämme perusteellisia muutoksia, mieluummin alistumme pieniin ja vähittäisiin elämän laadun huononemisiin kuin suoritamme ratkaisun, joka käytännössä merkitsee totutusta (ja siksi turvallisen tuntuista, vaikka ehkä huonommasta) luopumista.

Vaihtoehtojen valinta

Onko yksittäiselle ihmiselle lainkaan mahdollista suorittaa vaihtoehtoisia valintoja oman elämänmuotonsa suhteen? Onko ainoa mahdollisuus perusteelliseen elämän- ja suunnanmuutokseen kollektiivisen yhteisvalinnan kautta? Elämme kiinteästi sidottuina vallitseviin järjestelmiin — taloudellisiin, poliittisiin, kulttuurisiin — ja alamme nyt entistä selvemmin tajuta (ja tunnustaa) tämän sidonnaisuutemme. ”Vapaus” alkaa tietoisuudessamme muuttua mielettömäksi haaveeksi, joka nyt toteutuessaan onkin vapauttamassa valloilleen elämämme perusteita tuhoavat voimat.

Yksin tai yhdessä — mutta mitkä ovat vaihtoehtomme, mikä pelinvaramme? Mitkä näistä:

— *Vaihtoehtoiset (?) elämänehdot*: luonnon ehdot, taloudelliset ehdot, sosiaaliset ehdot. Asettaako luonto ihmisen toiminnalle todella niin jyrkät ja ahtaat rajat kuin monet ekologit väittävät? Mitkä ovat ihmisen luontaisen (biologisen, psykologisen, sosiaalisen ja taloudellisen) mukautumiskyvyn rajat? Kuinka ahtaat, kuinka väljät? Mitkä ovat olemassaolomme reunaehdot?

— *Vaihtoehtoiset (?) arvot*: yksilölliset, ryhmäkunnalliset, kansalliset, globaaliset. Olemmeko sidottuja meitä lähinnä oleviin arvojärjestelmiin ja kykenemättömiä arvojen uudelleenasetteluun — tinkimään vanhoista, ehkä ahtaan ryhmäkuntaisista, ja omaksumaan uusia, ehkä ekologisesti pitävämpiä ja elämän jatkuvuutta paremmin turvaavia?

— *Vaihtoehtoiset (?) kehitysmallit*: taloudelliset, sosiaaliset, poliittiset; yksilö- ja yhteisökohtaiset mallit. Mikä tai mitkä (vaiko ei mikään) seuraavista kelpaa yhteiskunnan tulevan kehityksen malliksi: markkinatalouden (kapitalistinen), suunnitelmatalouden (sosialistinen) vaiko tasapainotalouden (ekologinen) tai ehkä anarkismin malli? Kelpaako jatkuvan kasvun vaiko ”nollakasvun” malli, keskityksen vaiko hajakesityksen tai hajautuksen malli, kone- vaiko ihmistyön malli, yhden- vaiko monimuotoiseen sivilisaatioon johtava kehitysmalli?

Kriittisen Korkeakoulun piirissä toimiva ekologia-työryhmä on avoimesti ilmaissut kantansa: tavoitteena tasapainotalous ja kaikki se, mitä sen myötä toivotaan tulevaksi — hajakesitys, monimuotoisuus, kilpailusta ja kasvuhakuisuudesta luopuminen, luonnon asettamien reunehtojen tunnustaminen ja noudattaminen, luonnonvalloitusideologiasta luopuminen. Tasapainomallin kannalla olevia ja sitä edelleen kehittäviä tai paikallisiin oloihin soveltavia ryhmiä on perustettu jo moniin maihin, mutta silti ne — ainakin vielä — edustavat maailmanlaajuisessa kehityspoliittisessa voimakentässä heikompa osapuolta.

Kasvuhakuisen keskinäiseen kilpailuun ja yhteistoimintaan kytkeytyneet ns. markkinatalouden ja suunnitelmatalouden maat näyttävät olevan edelleenkin tiukasti luonnonvalloitus-, kilpailu- ja kasvuideologiaan pitäytyneiden poliitikkojen johdossa. Harjoitetun

ns. kehityspoliitiikan ekologiset heikkoudet jo tunnustetaan, mutta silti sen soveltamisesta käytäntöön ei pystytty luopumaan. Vai onko siitä luopuminen lainkaan mahdollista? Onko sen vaihtoehto — tasapainotalouden malli — vain epärealistinen haave ihmiskunnan onnelasta, jonka toteutumiselle ei ole edellytyksiä? Onko ainoa reaalin vaihtoehto nykyisenlainen konekulttuuri ja sen taustalla oleva teknisen, taloudellisen ja poliittisen kehityksen malli kaikkine jo näköpiirissä olevine seurauksineen?

— *Vaihtoehtoiset (?) tulevaisuudet*: kasvu — tasapaino; kilpailu — yhteistyö; tuhlaus — säästäminen; sairaus — terveys; turvattomuus — turvallisuus; eriarvoisuus — yhdenvertaisuus; tuho — pelastuminen. Ei liene erimielisyyttä: tietysti terveys, turvallisuus, yhdenvertaisuus, kohtuullisessa määrin säästäminenkin — ja pelastuminen. Mutta kysytään, ovatko kasvu ja tasapaino sekä kilpailu ja yhteistyö välttämättä vaihtoehtopareja, toinen toisensa pois sulkevia? Eikö terveeseen ja turvalliseen yhdenvertaisuuden maailmaan päästä juuri näihin päämääriin tähtäävän kilpailun ja kilpailuun kiinteästi liittyvän yhteistyön kautta pitäen tavoitteena hyvinvoinnin jatkuvaa lisäämistä elinympäristömme ekologista tasapainoa silti järkyttämättä? Ehkäpä, jos vain päämääriin todella vilpittömästi kuuluvat myös yleismaailmallisen yhdenvertaisuuden saavuttaminen ja ekologisen tasapainon jatkuva turvaaminen. Näiden tarkoitusten vilpittömyyttä maailmantaloudessa on kuitenkin alettu aiheellisesti epäillä.

— *Vaihtoehtoiset (?) todellisuudet*: tasapainoinen vaiko häiriytynyt, terve vaiko vaurioitunut, elinkykyinen vaiko tuhoon tuomittu maailma? Palaamme takaisin kysymykseen: onko lainkaan syytä huoleen? Mutta huoli tulevaisuudesta on jo meissä, sillä enusmerkit elämän huononemisesta ja vaikeutumisesta ovat jo selvästi näkyvissä. Aikamme ”suuret profeetat” — ne, joita olemme valmiit uskomaan, arvostetut tiedemiehet ja talouselämän johtajat (esim. ”Rooman Klubin” jäsenet) — ovat tämän meille vakuuttavasti sanoneet. Suurella osalla meistä tuo huoli on kuitenkin vielä taustalla, torjuttuna, ja etualalla tietoisuudessa on toive siitä, että todellisuus ei ehkä olekaan aivan niin synkkä. Kaksi todellisuutta kamppailee siis parhaillaan meissä ylivallassa: ihmisen luoman tieteen, tekniikan ja yltäkylläisyyden

Sosiaalisen ympäristömme vaurioituminen

Edellä oleva Jussi Keinänen esitys oli alustuksena 9. 4. 1973 pidetyssä "Sosiaalisen ympäristömme vaurioituminen" -sarjan päätteeksi järjestetyssä symposiumissa, jossa käsiteltiin mahdollisuuksia elämänehtojen muuttamiseen.

Oheisena otteita symposiumiin osallistuneiden puheenvuoroista. Keskustelijat: professori Reima Pietilä, dosentti Kyösti Pulliainen, VTK Jussi Raumolin ja VTM Paavo Väyrynen. Puheenjohtajana toimi FK Jussi Keinänen.

Poliitikkojen mahdollisuudet muuttaa kehitystä

Väyrynen: Kun aletaan puhua keinoista muuttaa nykyistä kehitystä, niin se, mihin me törmäämme, on me kaikki ihmiset, sillä poliitikot yleensä vain toteuttavat sitä, mitä ihmiset ajattelevat ja haluavat. Jos halutaan muuttaa yhteiskuntaa, se edellyttää, että kansalaisten asenteet, ajatukset ja pyrkimykset muuttuvat toisiksi. Miten saadaan ihmiset muuttamaan arvostuksiaan, se on varsinaisen vaikea ongelma.

Kaikkissa teollistuneissa maissa ihmisten yksinomaaisena tavoitteena on aineellisen elintason kohottaminen. Kukaan poliitikko tai mikään puolue ei ole uskaltanut — eikä uskalla — asettaa tätä

kyseenalaiseksi, sillä ihmiset todella haluavat sitä. He ovat rakentaneet oman turvallisuutensa sen varaan, että elintaso vuodesta toiseen nousee. Niin kauan kuin ihmiset suorittavat tähän pohjautuvia taloudellisia ja poliittisia valintoja, niin en usko että mitään ratkaisevaa muutosta voitaisiin saada aikaan.

Tiedotusvälineet määräävät tietoisuutta

Raumolin: Vaihtoehtoiset todellisuudet ja tulevaisuudet pitäisi kai olla tarkastelun lähtökohtana, koska ne määräävät valinnan halun ja valintatilanteet. Niistä riippuu tilanneanalyysi, joka on melko puutteellinen tavallisella ihmisellä. Tiedotusvälineet määräävät nykyään hyvin paljon ihmisen tietoisuutta. Ne eivät anna maailmasta kovinkaan rakenteellista kuvaa, vaan yksityistapauksia. Jos niissä sanotaan jotain ympäristökysymyksistä, se hukkuu niistä tulevaan kokonaisinformaatiotulvaan. Tämä on ratkaiseva syys siihen, että sanomaa ei todella saada perille.

Toinen asia on, että epämiellyttäviä asioita ei haluta tiedostaa. Ihmisten tiedostamisprosessi on valikoiva: jos ei kerta kaikkiaan haluta ottaa vastaan epämiellyttävää informaatiota, niin sitä ei silloin oteta. Tältä kannalta katsoen tilanne ei näytä oikein hyvältä.

Keinänen . . .

maailmaan uskova "vanha todellisuus" ja ihmisen rajallisiin mahdollisuuksiin sekä uhkaavaan tuhoon (ellei muutosta tule) uskova "uusi todellisuus". Kumpiko näistä on se varsinainen todellisuus — siitä nyt kamppailaan. Ja kummanko todellisuuden mukaan me ja jälkeentulevat jatkamme olemassaoloa maapallolla — siinä meidän aikamme suuri arvoitus.

Mitä tehdä elämänehtojen muuttamiseksi?

"Sosiaalisen ympäristömme vaurioituminen" — keskustelutarjan päätöstilaisuudessa totesimme, että elämme noidankehässä. Poliitikot tunnustavat, että perustavaa laatua

oleva muutos päämäärissä on välttämättömyys, mutta "vanhassa todellisuudessa" elävä äänestäjäkunta ei salli muutosta. Poliitikkojen suu on siis tukossa, he eivät voi lähteä vaatimaan muutosta, eivätkä voi ruveta toimimaan "uuden todellisuuden" mukaan. He ovat sidottuja äänestäjäkuntaansa ja sen uskomaan "vanhaan todellisuuteen". Ketkä yhteiskunnassamme pystyvät tämän noidankehän murtamaan? Mitä olisi tehtävä, jotta "uusi todellisuus" pääsisi elämämme ehtoja muuttamaan? Tässä vaiheessa haluan puolestani heittää tämän kysymyksen toisten vastattavaksi. Ehkä jonkinlainen atomiräjähdyks aivoissamme on se ainoa keino, jonka avulla uusi pääsee meissä vanhan tilalle. □

Ekologinen talous on suunnitelmatalous

Pulliainen: Ilmeisesti ihmisillä on käsitys, että kasvava talous ja tuotannon lisääntyminen todella merkitsisi ihmisten aineellisen elintason lisääntymistä. Sen takia kannatetaan kilpailua, kasvua, etc., eikä nähdä vaihtoehtoja nykyiselle kasvu- ja kilpailutaloudelle. Ihmettelen sitä, kuinka poliitikot eivät voi lähteä esittämään ihmisille parempaa vaihtoehtoa. Jos ihmiset kuvittelevat, että nykyinen vaihtoehto on parempi, kenen silloin täytyisi korjata ihmisten käsitys ja onko se korjattavissa?

Toiseksi haluaisin lyhyesti puuttua vaihtoehtoihin kehitysmalliin markkinatalous, suunnitelmatalous, tasapainotalous. Suunnitelmatalouden malli lienee ainoa tällä hetkellä toimiva malli. Myytti markkinataloudesta olisi kyllä syytä jo romuttaa. Eihän sellaista ole enää kuin jossain kansantaloustieteen teorian kirjoissa. Käytännössä kaikki taloudet ovat suunnitelmatalouksia. Niin myös ekologisesti ja sosiaalisesti toimintakelpoinen talous on suunnitelmatalous siinä mielessä, että se täytyy suunnitella.

Perustarpeet tyydytetään asunnossa

Pietilä: Ominaista kai meillä on sellainen tunne, että maapallo on ruvennut voimakkaasti kutistumaan, että kohta tässä seistään olkapää olkapäässä kiinni. Tämän tungoksen luoma näennäinen yhteistyö, jossa kaikki tyrkkii toisiaan, on markkinatalouden malliksi kutsuttu tyrkintämalli. Tavaraa työnnetään maasta toiseen ja maasta pois, avataan ovet selkoselälleen tietyille tuotteille ja koetetaan myös työntää ovet selkoselälleen, että voitaisiin kivistä ulos taas samantapaista tuotetta johonkin toiseen maahan. Saadaan aikaan valtava muuttoliike, joka kohdistuu tavaroihin ja ehkä sama valtava muuttoliike kohdistuu vielä ihmisiinkin — vaihdetaan kiinalaisia Suomeen ja suomalaisia Kiinaan.

Minuun vetoaa hirveästi se, että puhutaan perustarpeista. Voidaan sanoa, että ihmisen perustarpeet voidaan tyydyttää ainoastaan asunnon seinien sisäpuolella. Asunnon määritelmässä voidaan lähteä siitä, että asunto on se piiri, jossa perustarpeiden tyydyttäminen voi olla yksilöllistä. Sen jälkeen kaikki muu on kollektiivista, jotakin muuta kuin asuntoa.

Työympäristö liittyy perustarpeisiin

Väyrynen: Kysymys on erityisesti siitä, miten ihmiset asuvat. Asuinalueitten suunnittelu on se

keino, jolla voidaan vaikuttaa yhteisöympäristöjen syntymiseen. Kerrostaloasuminen luo kaikkein heikoimmat edellytykset tällaisten yhteisöjen syntymiselle. Pientaloasuminen on parempi, mutta pientaloalueet täytyy siten suunnitella, että ihmiset joutuvat tekemisiin toistensa kanssa. Täten heidän välilleen syntyy kanssakäymistä ja yhteistyötä. Edelleen tähän sosiaaliseen ympäristöön kuuluu välttämättä turvallinen perheyhteisö, joka myös tänä päivänä sekä maaseudulla että kaupunkioaloissa on hajomassa tai hajonnut.

Ekologisesti tasapainoinen yhteiskunta todennäköisesti on myös sosiaalisesti tasapainoinen, sillä tasapainotalous ja sosiaalisesti terve ympäristö liittyvät yhteen.

Pietilän puheessa oli hyvin ahtaasti ymmärretty perustarpeet siten, että ne kaikki tyydytetään asunnon sisällä. Viitataan ensiksikin sosiaalisiin tarpeisiin, siis tarpeisiin jotka liittyvät meidän ja kanssaihmemme yhteiselämään eli juuri näiden yhteisöjen olemassaoloon tai olemattomuuteen. Toiseksi sellaisiin tarpeisiin, jotka liittyvät ihmiseen luovana olentona.

Ihmisen elämän pääsisältö on vanhastaan ollut ja edelleen on työ. Se vie meidän ajastamme huomattavan osan ja se, minkälaista työtä teemme, hyvin pitkälle ratkaisee viihdymmekö me yleensä. Tänä päivänä, nykyaikaisen teknillisen kehityksen tuloksena työ on yhä useammalle ihmiselle muuttumassa entistä heikommaksi meidän hyvinvointimme ja viihtyvyytemme kannalta, raskaaksi — ainakin henkisesti — yksitoikkoiseksi, epämieliseksi ja monta kertaa se myös tapahtuu epäterveellisissä oloissa. Kysymys siitä, minkälainen työympäristö on ja miten työ yleensä yhteiskunnassa pitäisi järjestää, liittyy kipeästi perustarpeisiin. Valitettavasti siitä ei ole kovin paljoa keskusteltu.

Keinänen: Työ ja asuminen kyläyhteisössä kuuluivat yhteen, sen takia perustarpeet olivat kaikki sen asumisen ympärillä. Tässä on ilmeisesti mennyt jotain vikaan.

Pietilä: Tietysti minä uskon kovasti tuohon pientalojen mahdollisuuksiin, että horisontaalitasossa tapahtuu levittäytyminen, jossa kävelemällä otetaan kontakti naapuriin. Jos omakotialueet rupeavat kasvamaan ylisuuriksi, tulee esille kollektiiviliikenteen avuttomuus ja vanhan aikaisuus. Siis on tällaisia majoja, abrahamilaiseen tapaan luodaan tällainen kylämiljö. Se on kauhean primitiivinen. Koska kaikki eivät enää ole sukua keskenään, tällainen kylä ei ole orgaani. Pientalokollektivismi on asia, josta arkkitehti ei ymmärrä yhtään mitään. Siinä sosiologien ja poliitikkojen on otettava aloite ja keksittävä, miten saataisiin tämä pelaa-

maan. Arkkitehdit pystyvät suunnittelemaan kauliita alueita, mutta on toinen asia miten se toimii.

Väyrynen: Arkkitehdithän piirtävät kaavoja.

Kehitystä pitäisi palauttaa

Pietilä: Niinpä niin, erittäin satuva sana suomenkielessä tämä kaava. Pitää paikkansa, että arkkitehdit tekevät semmoisia kaavoja. Mutta ne eivät ole malleja. Kaavan pystyy lapsikin piirtämään nähtyään sen silmänräpäyksen ajan.

Ihminen ja työelämä on erittäin tärkeä, koska ihmistä heitetään automaatiolla ulos työelämästä, hänet pannaan palveluelämään. Minä sanoisin, et-

tä ei se ole työtä vaan palvelua, jota nyt pitää tehdä. Kaikki muuttuvat toistensa palvelijoiksi, kaikki palvelevat kaikkia.

Nopeutunut kehitys tuo tullessaan aika mielettömiä juttuja. Se tuo sivutuotteena tällaisia desorganisaatioita, ihmissuhteissa ja yhteiskunnan toimintamuodoissa, juuri elämänehdoissa. Pitäisi voittaa aikaa ja löytää keinot, miten voidaan palauttaa toistaiseksi tätä kehitystä, itse kehitystä jarruttamatta. Olisi saatava palauttaminen, kontakti kaikkiin niihin positiivisiin arvoihin, joista yhteiskunnan pitäisi koostua, ja joita yhteiskunta tavallaan voisi projisoida ihmisille ja saada ihmiset sen kautta tuntemaan, että he todella ovat olemassa. □

Kirjoittajat:

Jussi Keinänen, 47, FK, maantieteilijä, Helsinki

Markku Lahtela, 34, kirjailija, Järvenpää

Reima Pietilä, 49, taiteilijaprofessori, Helsinki

Kyösti Pulliainen, 35, VTT, Helsinki

Jussi Raumolin, 25, VTK, Helsinki

Heikki Tuutti, 26, hammaslääkäri, Tuusula

Reijo Wilenius, 43, professori, Helsinki

Paavo Väyrynen, 26, kansanedustaja, Kemin mlk

Kutsumme Teidät ja ystävänne Jyväskylän
Kesän

IHMISEN ONNELLISUUS — tapaamiseen

sosiaalisen ympäristömme parantamisesta 26.
kesäkuuta 1973 alkaen klo 10.00 Jyväskylän
yliopiston Villa Ranan Blomstedtin saliin.
KKK:ssa alkanutta keskustelua jatkavat seu-
raavat alustukset:

Johdatus ihmisen onnellisuuteen
kirjailija Markku Lahtela

Perheyhteisön parantaminen
maisteri Hilppa Kinos

Asuinympäristön parantaminen
arkkitehti Tapio Periäinen

Työympäristön parantaminen
työryhmä valt. tri Urho Rauhala,
valt. maist. Risto Puha ja
valt. maist. Kari Gröhn

Kouluympäristön parantaminen
koulutoimenjohtaja Jukka Tamminen

Keskustelu jatkuu illalla Laajavuoren sau-
nassa. Jyväskylän Kesän tapaan tilaisuus on
kaikille avoin ja maksuton. Tapaamisen toi-
votaan palvelevan myös osana mahdollista
kesälomaohjelmaanne. Lisätiedot tapaami-
sen sihteeriltä, os. Seppo Niemelä, Jyväsky-
län Kesä, Kauppakatu 9 C 36, 40 100 Jy-
väskylä 10.

Jyväskylän Kesä

IHMISESTÄ JA YHTEIS- KUNNASTA

IHMISTRIOLOGIA ON NYT
VALMIS

MARKKU LAHTELA:
UUTEEN IHMISKUVAAN 130 s.,
ovh 12,—/16,—
KATSO IHMISTÄ 192 s.,
ovh 15,—/19,50
**MATIAS TALLGRENIN YKSI-
TYISELÄMÄ 222 s., 16,—/21,—**

»Lahtela käyttää sanan säilää ennen kaik-
kea empiirikkona, hyväksymättä olettamuk-
siin, haaveisiin tai väärin yksinkertaistuk-
siin pohjautuvia pitämyksiä ja ohjelmia. On
ilo lukea hänen kärkeviä huomaatuksiaan
pikayleistäjäistä, näennäistodistelujen noidan-
kehistä ... A. I. Routio, Uusi Suomi

HANNU RAUHALA:
MUSIIKKITERAPIA

Ensimmäinen suomenkielinen selvitys ja sa-
malla käytännön opas tärkeästä hoitomu-
dosta, jolla saavutetut tulokset kiinnostavat
monia: musiikinopettajia, erityisopettajia,
hoitolaitoksissa toimivia, opiskelijoita ym.
167 s., ovh sid 22,50

HILPPA KINOS:
AUTETAAN IHMISTÄ

Syvällinen ja tunnustettu ihmistuntija kä-
sittelee tässä teoksessa lapsuutta, kasvatusta,
ihmissuhteita ja muita nykyihmistä yhä
enemmän kiinnostavia peruskysymyksiä. 140
s., ovh 12,—/16,—

REIJO WILENIUS:
TIETOISUUS JA YHTEISKUNTA

Uudessa teoksessaan Wilenius osoittaa, mitä
annettavaa tämän päivän filosofialla on käy-
tännön politiikalle. Teos selvittää sosiaali-
filosofian tehtäviä ja päämääriä siten, että
jokainen yhteiskunnallisista kysymyksistä
kiinnostunut voi tiedot omaksua. 99 s., ovh
8,—/12,50

GUMMERUS

Katsaus 3 • 73

Sisältö:

REIJO WILENIUS	3	Pääkirjoitus
MARKKU LAHTELA	4	Filosofian ajankohtaisista tehtävistä
JUSSI RAUMOLIN	7	Perhettä hajottavat yhteiskunnalliset tekijät
PAAVO VÄYRYNEN	10	Suurkaupunki epäinhimillisenä ympäristönä
HEIKKI TUUTTI	15	Maaseutuyhteisö kehityksen puristuksessa
JUSSI KEINÄNEN	16	Kehitysalueen muutoshokki
	18	Mitä tehdä elämänehtojen muuttamiseksi?
	20	Sosiaalisen ympäristömme vaurioituminen -symposium (Reima Pietilä — Kyösti Pul- lainen — Jussi Raumolin — Paavo Väy- rynen)